

4° Diss 3411 (21)

DOGMATA THEOLOGICA

THEOLOGICAL DOGMATA

BY CARLSTEFAN W. W. W.

<36613912870012

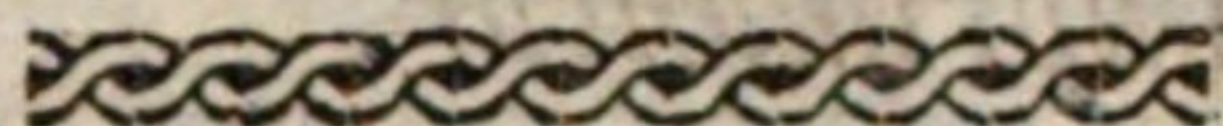
<36613912870012

Bayer. Staatsbibliothek

40 Diff. 3411. (21)

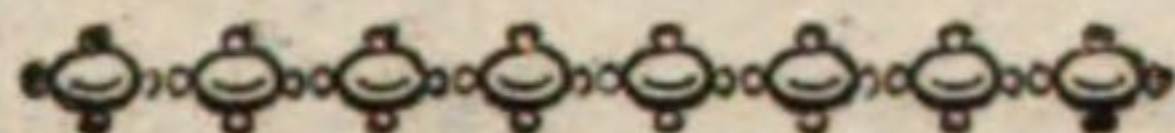
DOGMATA THEORETICA

RELIGIONIS CHRISTIANO-CATHOLICAE

CONSCRIPSIT

P. CAELESTINVS MOSER,
BENEDICTINVS OBERALTACENSIS.

DEFENDENT

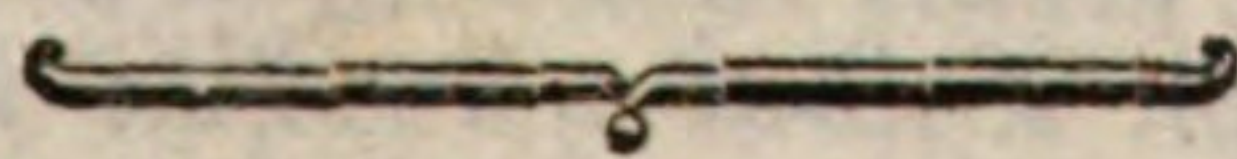
P. EDMUNDVS HAERTL,

P. BENEDICTVS SCHNEIDER,

F. VINCENTIVS GRESBOECK,

EIVSDEM ORDINIS, ET MONASTERII.

Biblioth.

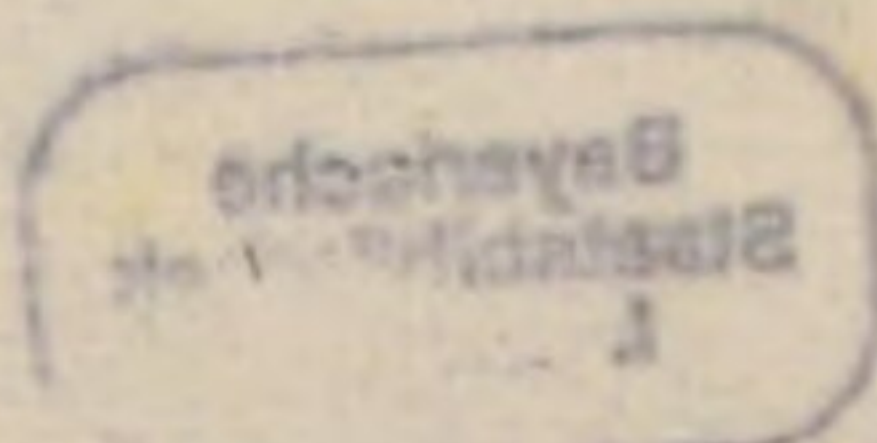

Oberaltac.

Ad Diem IIII Septembris MDCCLXXXVI.

Straubingae,

typis Mariae Catharinae Betzin.

Num. 940.

Dogmata Theoretica Religionis &c.

Imprimantur.

Registr. fol. 136.

Sig. München im Kurfürstl.
Bücher Censur-Collegium
den 3 Aug. 1786.

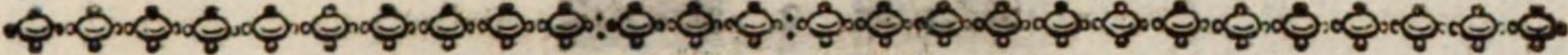
Jr. Fav. Graff,
wirkl. Rath, und Sekretär.

*Dogmata Theoretica Religionis Christiano-Catholicae clara
Methodo conscripta, & rationibus ex S. Scriptura de-
promptis solide firmata, nihil orthodoxae fidei & bonis
moribus aduersum continent. Ita censet Consistorium
Episcopale Ratisbonense, Die 27 Iulii, anno salutis 1786.*

Valentin. Anton. Episcopus Corycensis,
Suffrag. & Praeses Consistorii mppria.

Consiliarius Mayer
mppria.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

DOGMATA FVNDAMENTALIA.

I.

Dei, Entis primi atque perfectissimi, *existentiam* pariter, ac *Religionis* in ipsum tam *Necessitatem* quam *Vtilitatem* quum probent, & euincant Philosophi nostri in Theologia, quam tractant, naturali: quumque Religio vera, quod omnibus notum est, ex veris nonnisi & genuinis de Deo notionibus, piisque animi nostri sensibus enascatur: hinc prima, quam moueamus, quaestio haec esse videtur: — Vndenam notiones huiuscemodi, ac sensus Deo dignos, & quae inde consequuntur Religionis ipsius officia tum *in* - tum *externa*, deduci, & determinari debeant? — sola ne ex ratione hominis, an potius ex *revelatione* Dei speciali? —

II.

Vtique, si hoc alterum factum fuisse efficaciter probare poterimus, & quod Deus ipse, quomodo a nobis coli, propitiari, nosque beare velit, peculiariter nos edocere dignatus sit, ostenderimus; nemo tunc *solius* rationis suae non raro coecutientis dictamina se sequi posse, ac Numen supremum excogitato nonnisi ab homine famulatu contentum esse debere, profecto edixerit, aut serio cogitauerit vnquam!

III.

Atqui, assumimus, & indubitanter id asserimus, *reuelauit* nobis Deus voluntatem suam; ostendit nobis modum, quo seruiamus ei perfecte, & ad beneplacitum suum; ac docuit nos omnia, quantum quidem nostra interest, iudicia iustitiae suae. . . Et ne a Pseudoprophetis, vel somniatoribus deludamur, criteria etiam constituit Reuelationis a *se* factae prorsus infallibilia; *Miracula*, puto, stupenda, *Vaticinia* aperta, & euidenter completa, *Sanctitatem* demum *doctrinae* sincerissimam, ac constanter luculentam. . . Videamus, num forte haud sufficiant haec omnia ad plenam probationem factae nobis Reuelationis de coelo.?

III.

Miraculum nobis opus est, quod *vires totius naturae creatae excedit, dum vel contra - vel praeter ordinem legum naturalium euenit.* Tale igitur opus, si certo contigisse, probatum fuerit, profecto a Deo nonnisi Authore naturae profectum esse censeretur debet. . . Et si praeterea ad eum directe *finem* id factum esse constiterit, ut ratio divinae Originis cuidam doctrinae, aut integro etiam Religionis systemati vindicetur; certissimum utique erit, diuinas esse veritates taliter nobis manifestatas, confirmatasque? —

V.

Neque desunt *facta* huiusmodi, quae praedictum quoque *finem* vnice respexere: quod cuius facile palam fiet, qui historiam Religionis tum Mosaicae, tum Christianae, mox infra nobiscum, adcuratius nonnihil excusserit. . . Ex quibus sua sponte fluit, factam esse reuera Reuelationem, & diuinas esse litteras his sigillis munitas.

VI.

Abest autem a vero quam longissime, quod Reuelationis Osores identidem nobis obiiciunt, quasi omnes totius naturae vires perspicere, aut saltem distinctas de Angelorum viribus habere notiones necessum foret, quotiescunque factum aliquod in Miraculorum classem referre velimus: namque certe sufficit, quod leges, vires, ac ordinem *naturae illius individuae* nouerimus, in qua alium modo effectum, istis vel contrarium, vel non convenientem palam deprehendimus. Persuasissimum quippe nobis est, quod nulla creatura immediate, per se, & ex natua sua potentia, utut occultissima, vel *inuertere*, vel *anteuertere* possit statutas semel a Domino mundi leges, vires, ac ordinem rerum ab eo conditarum.

VII.

Multo minus fraudes Praestigiatorum genuinis inferre miraculis praeiudicium poterunt: quippe quas exercitatum in rebus physicis ingenium, & sagax oculus viri a praeiudiciis liberi haud difficulter detegit.

VIII.

VIII.

Vaticinia alterum illud Revelationis Criterium, sunt *cognitiones*, & *praedictiones rerum futurarum contingentium perspicuae*, quaeque *successu ratae habentur*. . . Heic quoque, si omnes hae conditiones mox recensitae Vaticinio cuidam inesse deprehendantur, nemo dubitet, quin Propheta eiusmodi Deo reuelante locutus sit, iuxta illud: *Adnunciate, quae ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dii estis vos*. Isa. c. 41. v. 23.

VIII.

Tertium demum criterium, siue notam characteristicam Revelationis *internam sanctitatem* illius doctrinae esse censemus, quae diuina adseritur. Probat autem hic Character, contra incredulos, tum demum efficaciter, si & reliquae duae notae, *Miracula*, & *Vaticinia* calculum suum addiderint.

X.

Libeat iam notas has singulis, quae reuelatae esse putantur, quaeque adhuc hodie in orbe vsitatae sunt, Religionibus adplicare, & in Revelationis veritatem inquirere imo apud *Ethnicos*, 2do *Mahumetanos*, 3^{tio} *Iudaeos*, 4to apud *Christianos*. . . Non erit labor admodum arduus, sic veram ex his Religionem seligere.

XI.

Theologia gentilium, etsi cum Varrone distinxeris inter *fabularem*, *physicam*, & *civilem*, semper tamen vana, absurda, atque execrabilis potius, quam Deo digna inuenitur: praesertim si Religionis apud eos ritus inspicias, qui in ludis, spectaculis, & sacrificiis absoluebantur, quique, vt mitissime loquamur, multimodis impuri, & saepe etiam fuere inhumani.

XII.

Ast numquid Philosophi, inquires, quos ingenio multum praestantes Graecia aluit, & Roma non paucos, multa de Deo, & de Religione praeclara, ac salubria praeceperunt? . . . Immo per multa, liberaliter iam olim respondit Lactantius*, & ad verum frequenter accedebant: sed nihil ponderis habebant ista praecepta,

quia sunt humana, & auctoritate maiori id est, diuina illa carebant. Nemo igitur credidit, quia tam se hominem esse putabat, qui audiit, quam erat ille, qui praecepit.

* Diuin. Institut. L. 3. de falsa Sapient. Phil. c. 27.

XIII.

Praetendunt equidem Pagani etiam Miracula, & Vaticinia pro superstitione Religione sua, praecipue illa Apollonii Tyanaei & Vespasiani Caesaris, atque ex istis Delphica, & Sybillina Oracula . . . Ast tam facile exploduntur, quam inaniter iactantur haec omnia. Et ad prima illa a Philostrato plenis buccis depraedicata reponimus cum insigni Critico Antonio Genuensi * "Philostrati historia ab omnibus, qui eam vel legunt, romanensis habetur". De Curationibus Vespasiani ipse Tacitus indigitat, quod vires humanas haud excedere viderentur. ** — Oracula demum quaeuis vno quasi halitu exsufflat Cicero: "postquam homines, inquit, minus creduli esse coeperunt, Oraculorum vis euauit" ***. Videatur etiam Fabricius Biblioth. Graeca Tom. I. L. I. C. 19.

* Theologiae Christ. Tom. I. pag. m. 70.

** Histor. L. 4. C. 81.

*** Lib. 2. de Diuinatione.

XIII.

Nec maior in Religione *Mahumetana* se prodit Diuinitas: quilibet vel obiter Alcoranum, & contenta ibi Religionis huius dogmata perlustrans in tot offendet contradictiones, fabulas, & quae vel ipsi Religioni naturali aduersantur, Commenta paradoxa, ut ea sibi certe stomachum moueant . . . Videtur id ipsum animaduertisse Pseudopropheta vaferrimus, seuerè ideo inhibens, ne in examen vnquam a suis trahatur lex sua; quam alioquin ceu a Deo ad se delatam nec veris comprobare miraculis, nec Vaticiniis firmare potuit. *

* Legatur si placet in hanc disquisitionem die Geschichte der Religion vom Gottfried Less. S. 462. Num. V. u. VII.

XV.

Pentateuchus, seu quinque illi in capite Bibliorum positi libri, qui a Mose conscripti dicuntur, *Religionis Iudaeorum* basis est . . . Age iam, & edic fodes: si 1mo Doctrina ibi contenta sancta fuerit, si 2do ipse Pentateuchi auctor saepius & palam professus est, se in instituendis Hebraeis non proprio vsum esse ingenio, sed quae iis tradidit, Religionis dogmata a Deo se accepisse; & si hanc Mosis adsertionem Deus ipsemet miraculis, & manifestis, & maximis iterato comprobavit, si denique 3^{tio} hic idem vir, qui Pentateuchum conscripsit, Vaticinia edidit grauissima, & iam euidenter completa, quis tum sana crisi imbutus dubitabit ulterius, quin liber eiusmodi diuinus sit, & reuelationes contineat veri nominis tales? . . . Atqui ea omnia ita se habere per singulas iam partes probabimus, una praeuie monstrantes, illum ipsum iudaicae Religionis Codicem *genuinum esse Mosis opus*.

XVI.

Et in hoc postremo quidem comprobando haud multam censemus ponendam esse operam: constans enim, & communis traditio, ac quae in ea fundatur, praesumptio generalis pro authenticitate facti cuiusdam, ex dubitatiunculis heri natis nondum infirmatur, praesertim, si integrae, spectabilis, & in conseruandis monumentis suis semper sollicitae Nationis plurimum interfuerit nosse originem, & authorem suarum institutionum; atque huius rei notitiam constanter ea ipsa professsa sit. Haec autem traditio, & praesumptio, studium quoque, & adsertio Iudaeorum coram adfuit, quae Mosen faciunt authorem Pentateuchi. Difficultates proin, quas Hobbesius, & quidam alii post eum nunc primum vrgent, nullatenus tanti sunt, quae venerandae, & publicae fidei triginta & amplius saeculorum praeiudicent.

XVII.

Qui *Sanctitatem* legi mosaicae abiudicant, omnino non legisse videntur, quae scripta sunt Deuteronomii c. 6. v. 5. — c. 10. v. 12. — c. 11. v. 1. Et alibi frequenter. Et qui cum Voltairio Iudaeos incusant, quod ex praescripto legis suae existant hostes exterarum nationum, aperti mendacii, & detractionis admodum odiosae

odiosae conuincuntur e Libro Exodi c. 22. v. 21. — & c. 23. v. 9. — ac Leuit. c. 19. v. 33. & 34. *. Quin potius omnia hominis ad Deum, proximum, & se ipsum officia longe efficacius, vberiusque commendat, & exigit lex Mosis, quam Philosophi, & legumlatores aliarum gentium id vnquam praestiterunt.

* Responsiones congruas ad alias contra hanc Thesin Obiectiones suppeditat Apostolus in Epistolis suis, praecipue illa ad Galatas C. 3. &c.

XVIII.

Alterum est, quod Moses legem hanc non e proprio effinxerit cerebro, sed diuino reuelante Numine acceperit. . . . Et sane, praeterquam, quod is id ipsum in qualibet pene pagina librorum Exodi, Leuiticorum, Numerorum, & Deuteronomii sanctissime adtestetur, Deus etiam per iterata miracula tum ipsi Mofi *Exod. c. 4. v. 2.* tum Pharaoni, & toti Aegypto *Exod. c. 7. usque 12.* Tum vniuersis dehinc filiis Israel, per desertum peregrinantibus multoties comprobauit, Mosen hunc fidelem fuisse internuncium, & legatum suum ad eos *. Immo quum his tantis signis, ac portentis necdum meliora persuasi; quidam ex filiis Levi, modestissimo huic Dei ministro exprobrare deinceps pergerent, quasi se ipse eleuasset super populum, & usurpatione tyrannica eis dominaretur; quantocyus Dominus plaga nova, & horribili vindicauit hanc calumniam in eis. *Vide Num. c. 16.* — Verbo: " per Mosen ostendit Deus manum suam robustam, & " fecit mirabilia magna coram vniuerso Israel, *Deut. c. 34. v. 12.*

* Vide Exodi C. 14. de transitu maris rubri. — C. 16. de Manna in deserto. — C. 17. de productione aquae dulcis, & Amalecitarum clade. — C. 19, 20, & 24. de promulgatione stupenda ipsius legis, & alia plura.

XVIII.

Immo praeter recensita tot, tantaque miracula etiam *Vaticinia* edita sunt a Mose minime ambigua, atque opere euidenter completa: quae inter eminent imo praesagum nuntium mortis omnium, duobus nominatim exceptis, filiorum Israel in deserto.

Confer

Confer Num. c. 14. cum c. 26. 2do infausta fata, quae sub Benadad, & Nabueodonosor Regibus * & sub Vespasiano Augusto Iudaeos opprefferunt **; tam graphice enim describuntur haec Deut. c. 28. v. 48. &c. Vt, qui isthanc prophetiam cum historia dictorum temporum contulerit, eandem rem in prima praedictam liquido aduertet, quae in altera euenisse narratur. 3^{tio} Memorandum demum, & contra ipsos, qui hodiedum refractarii existunt, Iudaeos maxime stringens illud est Vaticinium, quod legitur Deut. c. 18. v. 15. & 18. De Messia abs dubio accipiendum, & in Iesu Nazareno completum: quodque non tantum ex parte Christianorum Petrus, & Stephanus *** in pleno Iudaeorum vterque Conuentu, nemine excipiente, proclamauerunt, sed Iudaeorum quoque populus sponte sua saepius huc traxit viuente ipso Christo. ****

* 4 Regum. C. 6. v. 24. &c. — & C. 25.

** Iosephus de bello iudaico.

*** Acta apostol. C. 3. v. 22. — C. 7. v. 37.

**** Ioan. C. 1. v. 21. & 45. — C. 6. v. 4. — C. 7. v. 40. — & Math. C. 11. v. 9.

XX.

Et sane communis quaedam Ioannis Baptistae tempore non plebem tantum Iudaeorum, sed ipsos legis peritos tenebat expectatio de aduentu Prophetæ illius, quem Moses in lege, & reliqui Vates cum eminenti potestate venturum, nouique foederis Authorem futurum praenuntiarunt. Nec fefellit veros Israelitas spes sua, quam propterea in Iesu Christo collocarunt: hic est enim ille Mosi *similis*, immo dignitatis multo excellentioris, auctoritatisque Prophetæ *, quem vt audirent Iudaei, iussit is ipse, qui per Moysen locutus est Deus **; quemque quia audire contemserant, facti sunt in opprobrium, & in exemplum perpetuum cunctis gentibus . . . Heic iam aperitur nobis via transeundi a veteri, vt vocant, testamento ad nouum, a lege ad Euangelium, *a Mose ad Christum*: cuius Religio quod multo perfectior sit, ac vndequaue diuina, indubia eadem subpetunt argumenta; quae & laeti proferimus.

* Ad Haebr. C. 3. v. 3.

** Deut. C. 18. v. 18.

XXI.

Ad Cauillationes eorum, qui hodiedum nomini Christi aduersantur, iam in limine praecauendas primum est ostendere, quod quatuor *Euangelia authentica* sint monumenta vitae, exitus, & doctrinae Iesu Christi; quodque compilatores eorum, quos inde Euangelistas nominamus, sint authores eorum *genuini*, & *omni fide dignissimi*. Euincunt id imo Patres nominatissimi trium primorum saeculorum *, quos tanquam testes idoneos, & probos in praesenti quaestione admittere nemo prudens, & aequus rerum aestimator dubitabit: 2do ipsi in hac causa Aduersarii nostri, haeretici primi aevi, & qui inter gentiles iurati erant christianae Religionis Mastiges, Celsus, Porphyrius &c. friuolis suis exceptionibus veritatem Euangeliorum, & Euangelistarum sinceritatem potius confirmarunt, quam in suspicionem grauem vnquam adducere potuerint **. — Vt quid ergo recoquuntur hodie vagae huius modi, & in consultae adulationes, & scrupuli inanes?

* Siehe Less Geschichte der Religion Seite 596.

** Schwarzhubers Religions Handbuch, 1ster Band Seite 40. §. 17.

XXII.

Sanctitas Doctrinae quam praedicauit Christus, & qua ex parte moralis est, tam luculenter omnium oculos perstringit, ut nemo, ne incredulorum quidem quis eam serio in litem vocare fit ausus Dum vero *Dogmata Religionis nostrae theoretica* in medium adferimus, idem & nobis hodie contingit, quod ipsi olim inter homines conuersanti Christo Domino reposuerunt animales homines: *durus est hic sermo, & quis potest eum audire? — Et ob hoc multi discipulorum eius abierunt retro.* Iohan. C. 6. v. 61. &c. . . . En scandalum per omnia inde saecula multoties acceptum! — sed a quibus id, quaelo? nempe ut experimento tot saeculorum didicimus, ab immorigeri animi, & arrogantis ingenii hominibus, qui, quae non capiunt, indiscriminatim mox vt fabulas explodunt; quique etsi naturae arcana mirari, & venerari non grauentur, sola Religionis mysteria ridicula inveniunt; quasi qui posuit in naturae thesauris abyssos, Religionis re-

reuelatae dogmata teneatur omnia explicatissima proponere, nec exigere possit a nobis obsequium & intellectus, vt haec non minus animae facultas cum ceteris famuletur Creatori suo Aut numquid ex eo iam *diuina* cessat esse doctrina, quod humanam rationem transcendat? . . . Minime id quidem: contrarium quin potius adoptamus principium illud S. Augustini *; tum certe, quando cuiusdam Dogmatis licet imperuii Veritatem Notae, & Criteria iam memorata diuinae Reuelationis comprobant manifeste. — Atqui

* Secretum Dei intentos debet facere, non aduersos Tract. 27. in Ioannem.

XXIII.

Profecto Christus diuinae missionis, & doctrinae suae, etiam *theoreticae* veritatem tam eidentibus miraculis demonstrauit, vt ea vel inimici eius negare haud potuerint: vide *Ioan. c. 11. v. 47.* Et nominatim inter alia, dum coeco nato lumen oculorum repente contulit, *Ioan. c. 9.* & Lazarum iam quadriduanum in monumento ac foetentem a mortuis ad vitam reuocauit, *Ioan. c. 11.* Quid aliud his stupendis adeo, & manifestis miraculis innuere voluit, & docere, ac, *filius Dei se esse?* legantur quaeso citata Ioannis capita ex integro Et tanto testi Veritatis, filio Dei tam aperte declarato non credamus, tum quoque, quum mysteria proponit captum, & cogitationes nostras longe superantia? Nos certe *credimus* cum fidelibus discipulis, quia quidquid loquitur, *Verba vitae aeternae habet.* *Ioan. c. 16. v. 69. & 70.*

XXIII.

Supereft adhuc *praecipuum* inter Christi miracula, *Resurrectio ipsius ex mortuis*: per hanc quippe omnem vitae, & doctrinae suae rationem purissimam ac sincerissimam, paucis, *diuinam* fuisse inuicte comprobauit: hanc ceu praecipuam Religionis christianae veritatem Apostoli praeprimis, & vbique praedicarunt, eamque miraculis, & proprii cruoris impendio adseruerunt: haec fidei, & spei nostrae fundamentum est. Vnde etiam omnes ner-

uos intenderunt Christianitatis ofores, quo suspectam saltem redderent hanc resurrectionis dominicae historiam. Sed tantum abest, ut, quemadmodum nuper *fragmenta* cuiusdam Anonymi iactantius crepabant, quam verius, ex collatione unius cum altero fides heic vacillet Evangelistarum, ut potius ex hac ipsa collatione mutua eiusdem historiae, a quatuor Evangelistis conscriptae veritas resurrectionis Christi, cum omnibus suis circumstantiis pleno in lumine collocetur certissima.

XXV.

Recensitis his pro christianae Religionis veritate argumentis, accedunt primum ipsius Saluatoris *Vaticinia* de fatis tum *suis* Luc. c. 18. v. 31. &c. tum discipulorum *suorum* Math. c. 10. v. 16. &c. tum demum *templi, urbis & totius reipublicae iudaicae* Luc. c. 19. v. 41. — c. 21. — Math. c. 24. v. 14. &c. quae omnia, quod ad litteram usque completa fuerint, patet omnibus, qui Iosephum de bello iudaico legerint . . . Ex his ergo legitima iterum illatione concludimus, diuinam esse Religionem, *diuinum Euangelium*, quod Christus in Iudaea praedicauit.

XXVI.

Porro idem diuinus Iesus, antequam ex hoc mundo transfiret ad Patrem, iussit discipulos suos, propterea *Apostolos* nominatos, praedicare Euangelium suum in vniuerso mundo: qui dum hoc Magistri sui mandatum strenue exsequuntur, ac per potissimas mundi plagas diffusi apostolico muneri suo totis viribus incumbunt, Religionem Christi *diuinam vniuersalem* effecerunt.

XXVII.

Quod autem Christi Religio, licet per Apostolos diffusa, nullam diuinitatis suae inde passa sit diminutionem, plura plane subpetunt argumenta. Atque imo statim, ac repleti erant Spiritu sancto discipuli Domini, non solum, quae corde prius clausa tenebant, Christi dogmata, pulsa omni timiditate, publice, ac solemniter promulgabant; sed etiam, siquae forte eorum memoriae excidissent Domini verba, haec rursus ipsis *suggerere* *, aut quae portare antea necdum poterant, *docere* **; verbo, in omni-
bus

bus Apostolatus sui officiis cumulatissime eosdem instituere debuit is idem Spiritus diuinus. — Additum praeterea ex Christi promissione insigne illud est priuilegium, *mansurum* cum eis Spiritum sanctum in *aeternum*, vt *omnem* eos semper *doceret Veritatem* ***. Ex quo ne suspicari quis prudenter poterit, Apostolos sub tanto Doctore, Monitore, ac Directore vel apicem quidem a norma Euangelii, ac Christi doctrina recessisse.

* Io. C. 14. v. 26.

** — — — v. 16.

*** — — — C. 16. v. 13.

XXVIII.

Quid quod 2do miraculis in virtute nominis Christi patratis palam, & vbique testati sunt, se non aliam, quam eius, quem praedicabant, Christi fidem annuntiare: *quod audiuius*, aiunt, *quod vidimus de verbo vitae, annuntiamus vobis*; 1. Ioan. c. 1. v. 3. Neque nisi in nomine Iesu eiiciebant daemonia, linguis loquebantur nouis, & coetera eiusmodi signa faciebant. Marci vltim. v. 17. & 20. — & ad Haeb. c. 2. v. 4.

XXVIII.

3tio demum quid mirus ille in omnibus, quas Apostoli fundauerant, Ecclesiis doctrinae, ac institutionis consensus ostendit aliud, nisi quod vnā eandemque incorruptam, nec vllis hominum additionibus intermistam Religionem Christi vbique terrarum praedicauerint. Legimus, eos erexisse Ecclesias in Asia, in Graecia, in Aegypto, in Arabia, in Latio, aliisque quam maxime inter se dissitis regionibus; sed & legimus, omnium harum Ecclesiarum vnā fuisse fidem mentium, vnum labium diuinorum hymnorum, & vnā pietatem actionum, euangelicis aequae praeceptis, ac moribus, & constitutionibus vere apostolicis ex aīe conformem . . . Quaeramus & nos hanc purissimam, & solidam Christi, Apostolorumque eius Theologiam, & vbi inuenerimus, teneamus illam firmissime: sola est enim iam Deo, & homine digna! —

XXX.

Equidem consentiunt omnes, quicunque christiano nomine gloriantur, quod fidei morumque capita, magna saltem ex parte, ab ipsismet Apostolis, vel a primis eorum discipulis fidissimis non sine diuino Numine sint redacta in *Scripturam*, quodque incorrupta etiam, saltem quoad substantiam, ut aiunt, tam Apostolorum epistolae, quam sancta quatuor Euangelia ad nos usque peruenerint; Verum num in his iam Scripturis *omnia* prorsus, quae Christus ad institutionem nostram fecit, & docuit, quaeque etiam post ipsum a Spiritu sancto didicerunt Apostoli, contineantur Religionis reuelatae dogmata? — An vero iidem Scriptores sacri, satoresque Ecclesiarum, non etiam *oretenus* plura docuerint, transmittenda deinceps continua, & ininterrupta traditione ad posteros, ut plenissima, atque perfecta primum exinde fidei, vitaeque christianae notitia colligatur? — haec, inquam, acris admodum inter ipsos Christianos, praeferuidaque lis agitur . . . Nos seposito omni, ut quod inueniendae veritati plurimum obest, cauillandi, criminandiue studio, traditionis huiusmodi oralis auctoritatem fidenter commendamus. Namque

XXXI.

Ipsimet sacri libri, ii etiam, qui a parte aduersa liberaliter recipiuntur, oralem hanc dogmatum diuinorum traditionem haud obscure innuunt. Inter alia placuit feligere illa Pauli verba: 2. Tessal. c. 2. v. 14. *Tenete traditiones* (graece *Paradoses*) *quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostram*. . . *Paradosis* autem iuxta ipsos traditionis olores, & hac adhuc aetate celeberrimum D. Ernestium proprie significat *doctrinam, quae ore traditur*. . . Et numquid obponit heic Paulus suas *Paradoses* epistolae suae, dogmata scriptis expressa tali ratione secernens a traditis? — "Hinc perspicuum est, inquit Chrysostomus fidelissimus Pauli interpretes, quod Apostoli non omnia tradiderint per epistolam, sed multa etiam sine scriptis: & haec quoque fide digna sunt". Nec argumenta reliqua, quae traditionis diuino-apostolicae tum existentiam, tum necessitatem probant, ignoramus; simulque parati sumus ad omnia, quae hac de re obponuntur, respondere.

XXXII.

XXXII.

Stabilita semel isthac traditione, indagandum in id quam maxime, *ubinam* traditiones illae, quae eandem apud Christianos auctoritatem obtineant, fidemque cum Scripturis sacris exigant aequalem, depositae sint? — Et quae demum habeantur *Criteria*, genuinas traditiones discernendi a spuris: quum secus in rebus huiusmodi facillimum foret, humana pro diuinis obtrudi? — Respondemus ad primum, eas reperiri penes Ecclesias ab Apostolis fundatas, & quae arcte cum illis cohaerent, atque e Scriptis hauriendas esse Sanctorum Patrum, eorum, quos Ecclesia semper ut tales suspexit . . . Igitur Theologorum est, non inconsulto, nec praecipitanter quaelibet, & vndequaue congerere; sed scrutari eos sollicitius oportet, quae praecipuorum post Apostolos Antistitum, quaeque antiquissimarum Ecclesiarum in quibuslibet fidei, morumque quaestionibus fuerit mens, ac sententia *constans*, & num eam illae quoque *ceu diuinitus traditam* tenuerint . . . Ex quo suapte consequitur responsio altera, quam a Vincentio Iirinensi mutuamus: " in ipsa, inquit, " catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, " quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: " hoc est etenim vere, proprieque Catholicum. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur *uniuersitatem, antiquitatem, consensionem*. Sequemur autem uniuersitatem hoc modo, si hanc unam " fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum " confitetur Ecclesia: antiquitatem vero ita, si ab his sensibus " nullatenus recedamus, quos sanctos Maiores, & Patres nostros " celebraisse manifestum est: consensionem quoque itidem, si in " ipsa vetustate omnium, vel certe poene omnium Sacerdotum " pariter, & Magistrorum definitiones, sententiasque sectemur." *Commonit. c. 2. post medium.* Et hunc quidem tantae inquisitionis laborem multo esse difficillimum, nec esse omnium, ipsi facile largimur; sed eum ipsum esse, ex quo aestimes Theologum.

XXXIII.

Quin ergo moneamus, patet hinc etiam, quam magna eorum, quos Christi Ecclesia ob antiquitatem, sanctitatem, ac doctrinam praecellentem *Patres* vocat, sit in quaestionibus theologicis

logicis Authoritas; quae tum demum certa fit, & irrefragabilis, si concors fuerit eorum in dogmate quodam fidei aut morum sententia.

XXXIII.

Sed enim, licet diligentissimi fuerint Theologi & adcuratissimi in scrutandis Scripturis, traditionibus, & sanctorum Patrum operibus ad plenam tamen, & certam in omnibus, & pro omnibus fidem faciendam ipsi non sufficiunt. Controversiae enim in causis Religionis, teste omni historia, & quotidiana experientia, tam parum a priuatis arbitris terminantur, quam illae in causis ciuilibus: Supremum utrobique tribunal quoddam requiritur, cuius iudicio partes litigantes stare, & adquiescere teneantur. Id solum discriminis inter utrumque hoc iudicium supremum deprehendimus, quod prius iusuper & *infallibile* sit, obporteat, adeoque a Deo ipso immediate institutum, hacque inerrantiae praerogatiua donatum.

XXXV.

Iam vero respondeat nobis, qui de hoc ultimo forte addubitatur, & edisserat: — Numquid non Author fidei nostrae, idem & Consummator Christus Iesus constituit in Ecclesia sua primum quidem Apostolos, — deinde Pastores, & Doctores — ad consummationem Sanctorum: — & NB. *ut iam non simus paruuli fluctuantes, qui circumferamur omni vento doctrinae?* * — Nonne idem ipse per Spiritum sanctum suum posuit Episcopos, Apostolorum Successores, *regere, & instruere Ecclesiam suam* **; iussitque eos etiam *docere omnes gentes* *** — cum certa promissione *perpetuae adfidentiae* tum *suae* **** tum Spiritus sancti, — *Spiritus veritatis, qui maneat cum eis in aeternum?* ***** — Omnium ergo, quae demumcunque exoriri possunt in rebus tum fidei, tum morum, *controversiarum iudices*, eosque diuinitus adiutos constituit — Pastores Ecclesiae catholicae, & apostolicae. Hos nos iussit audire, his adsurgere, & obedire.

* Ad Ephes. c. 4. v. 11. & 14.

** Act. Apost. c. 20. v. 28.

*** Math. c. 28. v. 19.

**** Ibidem — v. 20.

***** Ioan. c. 14. v. 16.

XXXVI.

Exercent autem eiusmodi Rectores Ecclesiarum hanc suam potestatem iudiciariam, vel in Conciliis legitime celebratis *, vel in sua quisque residens Ecclesia, & testificans de fide eius. — Qui illos non audierit, iam iuxta effatum Christi factus est extra Ecclesiam. Nos igitur singula oecumenicarum Synodorum Decreta theoretica reuerenter, & studiose colligentes, dum coetera suo quodque loco per Theologiae decursum, ceu legalem ultimam Reuelationis declarationem produximus; impraesentiarum illud vnicum adhuc Concilii Generalis Tridentini Decretum de *Canonicis Scripturis*, sessione quarta conditum, heic seligimus, quo docemur, quinam libri ab vnoquoque fidelium pro diuinis sint habendi: — & quod libri ibidem recensiti quoad omnes suas partes pro sacris, & canonicis sint suscipiendi.

* Nempe iuxta formam Concilii ab ipsis Apostolis celebrati, vid. Act. Apost. c. 15. v. 1. vsque 30. — Quid autem in ipsis definitionibus Conciliorum sit, & constituat obiectum fidei catholicae, quid non? accurate distinguit, & adnotat Eminent. Cardinalis Gotti Theol. scholastico-dogmaticae tom. 1. pag. m. 32. §. XVI.

DOGMATVM CATHOLICORVM

Pars I.

De Dei Natura, & Proprietatibus.

I.

Dei *Nomina* e diuinis Scripturis collecta, quaeque nobis Dei essentiam, & naturam intimius perspectam reddere valerent, magnifica quidem, & excelsa sunt: — Attamen cum illustri Petauio heic fateri non pigeat, quod, " quaecunque Dei nomina " siue in Scripturis tradita sunt, siue ab hominibus excogitata, " non ipsam, cuiusmodi in se est, naturam illius significant; sed, " si etiam aures nostras sonus iste nominis: *Deus*, pulsat, nonnisi " mouet ad cogitandam excellentissimam quamdam immortalem- " que naturam, vtque eo audito nomine id statim mentibus oc- " currat, quo nihil esse queat praestantius " . . . Haec tamen non eo dicta sint, vt impediant, quo minus animus inquirens Deum magis semper, magisque in eius consideratione, & contemplatione versetur iugiter, & exercitetur salubriter: quoniam nunquam satis expenditur, quod nunquam exhauritur, quodque nec cogitatione digne vnquam aut plene adsequimur.

II.

Primam inter Dei proprietates, seu adtributa profiteamur ipsius *Vnitatem*, quae ita Deo essentialis est, vt naturam diuinam numero multiplicari, nec sana ferat ratio, nec audire sustineat reuelata Religio. Namque quod hoc alterum praecipue adtinet, quemadmodum scopus primarius librorum noui Testamenti est, vt ostendant, vnum esse Mediatorem Dei & hominum, Dominum Iesum Christum; ita veteris Testamenti paginae eo maxime colimabant, vt nossent homines, quod *Deus sit solus, & vnus, & non sit alius praeter ipsum* . . . Haec enimvero lex & fides Israelitarum fundamentalis erat, & eorum omnium, qui Religionem hominum primaeuam puram acceperunt, & custodierunt il- libatam.

III.

III.

Ad alias Dei proprietates expendendas, vt ordine procederent, varias excogitarunt diuisionum rationes Theologi. Nobis ea praeplacet, quae alia Dei adtributa physica, cetera vt moralia considerat. Inter *physica* praeprimis memorantur; Immutabilitas, Aeternitas, Spiritualitas vna cum affectionibus suis pluribus, Immensitas quoque, siue Omnipraesentia. *Moralia* sunt: Sanctitas, Iustitia, Bonitas, siue Beneficentia, Misericordia, atque Veracitas. Videamus de his omnibus singillatim.

III.

Immutabilitas plenissimam, ac perfectissimam Dei Essentiam, & consistentiam nobis praesubponere videtur; vnde primum consequitur, quod nihil huic tali Enti aut de nouo accedere, aut deminui, vel imminui possit eorum, quae ad actuosam, & completam vndequaue vitam in Eo pertinent. Et talem fane semetipsum describit Deus, secundum id, quod legimus: *Ego sum, qui sum.* Exod. c. 3. v. 14. &: *apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Iacobi i. v. 17. Atque, quod est potissimum, ex Psalmis: *Ipsi (coelum, & terra) peribunt, tu autem permanes; & omnes sicut vestimentum veterascent: & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur, Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Psalm. 101. v. 27. & 28.

V.

Et ex hoc vltimo Testimonio etiam sequitur, quod cum notione immutabilitatis, necessario iam coniuncta sit notio *Aeternitatis* in Deo; in qua duo maxime momenta, quamdiu his mentis nostrae angustiis concludimur, concipimus, vnum, quod originem, alterum, quod finem excludit. Neque alia ratione aeternitatem Iehouae nobis describunt sacri Authores, qui Eum pronuntiant *primum, & nouissimum*, Isa. c. 44. v. 6. — *Alpha, & Omega*, Apoc. c. 1. v. 7. Sufficere itaque credimus homini Christiano, atque etiam Theologo, si Dei aeternitatem hac ratione concipiat, atque tueatur, quod Is initium nunquam coeperit, nec finem vnquam sit habiturus, & quod varias temporum periodos tanquam interme-

dias

dias adtinet, simul a nobis teneatur, Deum semper *coexistere* rebus creatis quibusvis.

VI.

Haec ipsa porro Dei immutabilis, & aeterna Essentia, ac Substantia pure *spiritualis* est, testante Domino in Euangelio: *Spiritus est Deus*. Iohan. c. 4. v. 24. & quidem abs dubio spiritus perfectissimus est? — Quare *intellectu* infinito, & voluntate perfectissima gaudeat, necesse est; in his enim duabus facultatibus maxime elucet vis spiritualis naturae. Certe, quod primum spectat, *non est vlla creatura inuisibilis in conspectu Dei; omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius*. ad Haeb. c. 4. v. 13. & ipse est *absconditorum cognitor, qui nouit omnia, antequam fiant*. Dan. c. 13. v. 42.: quique vna simplici, & aeterna intelligentia nouit pariter *nouissima, & antiqua*. Psalm. 138. v. 4. siue necessario haec, siue libere contingant: *Omnes enim vias hominum circumspicit*. Ecclei c. 23. v. 28. — Quod autem & Praescientia Dei certissima licet, ac infallibilis, voluntatis tamen humanae libertatem haud laedat, vel praeiudicet ei, cum coeteris omnibus Theologis defendendum suscipimus.

VII.

Voluntatis diuinae, quae simul *Omnipotentiae* est ratio, celebrior est diuisio in antecedentem, & consequentem; nec futilis illa. Namque, vt obseruant Theologi etiam extranei, " necessaria est haec diuisio ad componenda verborum certamina, nec " non ad haereticarum opinionum fraudes detegendas, & eludendas; atque etiam satis antiqua est; quippe qua iam ante Io. Damascenum vsus est Chrysostomus hom. 1. in Ep. ad Ephes., " vnde recte retinetur adhuc hodie, dummodo idea successionis, " vel mutationis Decreti in ea absit " . *

* Io. Christ. Doederlein. Institutio Theologi Christ. edit. 2. tom. 1. pag. m. 268.

VIII.

Praecipua Voluntatis adfectio est *Libertas*, quam vt & Deo tribuamus, omnia momenta suadent. Videtur autem haec esse liber-

libertatis vniuersim spectatae natura, vt nulla quis necessitate cogatur, nec impedimentis constringatur, quo minus recta cupiat, & exequatur. Quodsi itaque Deus nec cogi possit, vt aliud, quam optimum velit, vel faciat; nec, cum vult aliquid, impediri queat, quo minus id efficiat; libera vtique voluntate frui, & agere, iure statuitur. Aut numne Deum libertate voluntatis carere dicamus, qui saluberrima quaeque acutissime dignoscit, & dum semper fertur ad bona, suis vnice viribus fertur? —

VIII.

Nouimus difficultatem, quae ex Dei immutabilitate contra eius libertatem infertur: e qua, vt eo citius nos expediamus, liberaliter fatemur, hanc solam congruam responfionem subpetere nobis, nimirum: " Si cogitaueris Deum cuncta, quae fecit, vna, aeterna, eaque immutabili voluntate sic decreuisse, vt de iis nihil deinceps demutare valeat; tametsi, vt decernerentur, in eius potestate vertebatur: mysterium hoc tunc vtcunque intelliges. "

X.

Si quaeras, vbi sit, vel reperiatur Deus, respondet Apostolus: *Non est longe ab vnoquoque nostrum; in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus.* Act. Ap. c. 17. v. 27. Vide Psalm. 138. Deum ergo vbique praesentem profiteamur; nec tantum quoad operationem, & virtutem, sed etiam quoad substantiam: " Dei enim virtus, & potestas idem est Esse Dei ". * — Quod si de ratione sciscitaris, qua Deus loca omnia impleat, nec tamen vllis locorum spatiis contineatur? reponimus cum S. Chrysostomo hom. 2. in Ep. ad Haeb. " Multa de iis, quae de Deo mente versamus, ne possumus quidem eloqui; aut multa eloquimur, non possumus autem intelligere. Sic, quod Deus vbique sit, scimus: quomodo autem, non vtique intelligimus. Dixi esse vbique, sed non intelligo. " Solummodo in hac parte " carnali resistendum est cogitationi, ne quasi spatiosa magnitudine opinemur, Deum per cuncta diffundi. " **

* S. Anselmus de Incarn. c. 4.

** S. Augustinus epist. 187.

XI.

Inter adtributa Dei moralia eminet primo *Sanctitas* ipsius, qua in bona, & recta quaecunque fertur per se, atque in aliis, quae salubriter agunt, probat, quae male, auersatur. Hanc etiam primo imitemur, oportet. Sacri enim Scriptores siue dum negant, Deo vitii, vel iniquitatis quidquam inesse: * seu dum docent: Amicum eum esse virtutis, & facta hominum salubria comprobare; ** haec sic exprimunt, vt ostendant, & denuntient, & nos debere cauere ab omni peccato, ac nequitia, studere autem per omnia virtutibus, ac recte factis; siquidem Deo accepti, & amici esse velimus; praecipue vero ad id exstimulant nos Apostoli Petrus *** & Paulus. ****

* Deut. c. 32. v. 4. &c. & I. Io. I. v. 5. &c.

** Psalm. 14. v. 1. &c.

*** Ep. I. c. I. v. 13. &c.

**** Ad Ephes. c. 4. v. 23. & 24.

XII.

Qui suum vnicuique tribuit, iustus is recte aestimatur. Deus ergo, dum primo sibi, quod suum est, adplicat, gloriam nempe suam, & cultum a creaturis postulans perfectionibus suis consentaneum; & dum secundo illos, qui hunc ei cultum exhibent, remuneratur, qui id facere detrectant, aut negligunt, punit, *iustus* merito praedicatur, sicut & Scriptum legimus: *Iustus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus* (boni & recti amans) *in omnibus operibus suis.* Psalm. 144. v. 17. — &: *qui reddet vnicuique secundum opera sua.* Math. c. 16. v. 27. — Sed & hanc virtutem sollicite a nobis ad inuicem exerceri postulat praecipiens: *Iusta iudicate filii hominum.* Psalm. 57. v. 1.

XIII.

Praeprimis autem commendat nobis Deus *Bonitatem* suam, quam siue naturae ordinem intuearis, siue gratiae oeconomiam consideres, copiosam vbique, & perennem in nos effundit. Primum eleganter describit Psalmista Psal. 103. — alterum ostendit Saluator Io. c. 3. v. 16. & 17. Tum & Apostoli, Paulus ad Rom.

c. 5. v. 5. vsque 12. — ad Titum c. 2. v. 11. vsque 15. — ac Io. ep. 1. c. 4. v. 9. — 12. Alibi quoque in Scripturis idem argumentum occurrit frequentissime, vt quasi in immensum excurrere quis deberet, si aut omnes textus huc spectantes adlegare, aut memoratissima tantum Dei beneficia enarrare vellet. Praestat tamen identidem lustrare singula, vt benignitatis diuinae sensum excitemus in nobis, qui nos in dies ad venerationem, & obsequium Deo debitum, atque exemplo praestantissimo ad beneficentiam mutuam adducat: quoniam ad hoc benefacit nobis, vt & nos erga alios similiter faciamus, comprobemusque hoc modo, *genuinos nos esse filios illius, qui singulis opitulatur Pater vere communis omnium hominum.*

XIII.

Benignitas, quae erga miseros inclinatur sese, eisque succurrit, *Misericordia* audit, quam Deo optimo inesse non tantum ex praecedentibus intelligere datur, sed nouis etiam, & grauissimis Scripturarum testimoniis confirmatur. Expendatur Psalmus 32. v. 5. Psal. 102. — & 144. v. 8. & 9. — Et in nouo testamento 2. ad Corinth. c. 1. v. 3. — ad Ephes. c. 2. v. 4. & 5.: & alibi passim. — Certe viscera diuinae misericordiae nobis explicat, & pandit parabola de filio prodigo Luc. 15. & exemplum Saluatoris mulierem peccatricem recipientis Luc. c. 7. v. 37.

XV.

Sed ne *Misericordia* hac Dei promptissima abutamur ad peccandum liberius, probe notandum venit, hanc sicut coetera Dei adtributa tantum nonnisi operari ad extra, quantum finis infinitae *Sapientiae*, quae suprema diuinarum actionum regula est, postulat, & admittit. Meminisse ergo oportet illius, quod Apostolus ad Rom. c. 2. v. 4. & 5. monuit: & quod habet Augustinus in Psalm. 100. "Nemo sibi blandiatur de *Misericordia* Dei ad impunitatem, quia est & iudicium; & nemo in melius commutatus exhorreat iudicium Dei, qui praecedit *Misericordia*."

XVI.

Demum non est Deus, quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur; * sed semper, ac in omnibus, quae re-

reuelat, vel promittit nobis, tam necessario *VERAX* est **; quod prorsus impossibile sit mentiri Deum ***. — Loquamur ergo & nos *Veritatem unusquisque cum proximo suo: Veritatem & iudicium pacis iudicemus inter nos* ****.

* Numer. c. 23. v. 19.

** Ad Rom. c. 3. v. 4.

*** Ad Haebr. c. 6. v. 18.

**** Zachar. c. 8. v. 16. &c.

XVII.

Et haec de adtributis Dei praecipuis, iisque, quae alio respectu *absoluta* vocantur, notasse heic suffecerit; quibus tanquam lineamentis quibusdam supremum, & infinitum Ens adumbrare conati sumus: & quanquam a vera cognitione Dei, qualis in se est, longe absumus, pro certo tamen, ac indubitato tenemus, quod hactenus tradita proprie Deo conveniant; quia nonnisi ex puris reuelationis diuinae fontibus ea hausimus. — Hoc vnicum adhuc obseruandum occurrit, quod, qui hasce Dei proprietates tam a se ipsis, quam ab essentia diuina aut realiter distinxerint, aut nulla prorsus ratione ab inuicem seiungi posse existimauerint, graui vtrunque errore teneantur. Media ergo via cum Ecclesia incedentes pronuntiemus, *distinctionem heic esse interponendam*. — Sed qualis adstruatur, parum moramur: dummodo non sit realis.

Partis Imae Sectio II.

De sanctissima Trinitate.

XVIII.

Iam incipiunt Mysteria, quae sola reuelatione nobis innotescunt. Horum praecipuum est, quo vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem credere, & adorare iubemur; quum aperte adtestetur Scriptura, quia *Tres sunt, qui testimonium dant in coelo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.*

sunt. * Et quamvis authenticia huius textus in dubium trahatur a non paucis; manet tamen inconcussa, & certissima Veritas huius dogmatis ex aliis Dei eloquiis, & locis biblicis; praesertim ex historia Baptismatis Christi apud Math. & Lucam c. 3. & apud Marcum c. 1. descripta. — Ex Evangelio Ioannis c. 15. v. 26. — Et ex Math. c. 28. v. 19.

* 1. Ioan. c. 5. v. 7.

XVIII.

Neque offendere quemquam debet, si diuina declaratione tam perspicua, atque indubia doceamur, Naturam, ac Maiestatem diuinam tribus ita esse communem, vt indiuisa societate, & pari dignitate ornati in vnam substantiam diuinam conueniant. Namque tanta profecto est Naturae diuinae Maiestas ex vna, nostrique ingenii imbecillitas ex altera parte, vt mens vel capacissima minime queat omnia rescire, atque concipere, quae Deo insunt; isque valde tenuiter sentiat de Numine, qui nihil in eo reperiri, deque eo statui posse existimet, cuius non aliquid sit cum rebus humanis analogon. — Magis vero difficultates heic euanescent, si de singulis Personis, quod veri Dei proprietates teneant, ostenderimus.

XX.

Et quidem *Patris* Dignitatem ac Maiestatem summam tanto consensu cum litterae sacrae, tum Coetus christiani docent, vt de ea multis disputare, non sit necesse: patrem enim, & Deum synonymice laudant vtrique.

XXI.

Filii vero, siue *Verbi* Diuinitatem cum S. Hilario contra Arianos inde euincimus, quod 1mo Nomine, 2do Natiuitate, 3to Natura, 4to Potestate, 5to & Professione, in Scripturis comprobetur idem esse cum Patre, eidemque vere *homoufion*.

XXII.

Sed & in diuinae naturae societatem venire *Spiritum sanctum* haud ambigue produnt 1mo scientia familiaris Consiliorum diuinorum

norum * 2do miraculorum edendorum potestas **, ac rerum futurarum ex sese praedictio ***. — Et his omnibus documentis scripturificis adcedit demum

* 1. Ad Cor. c. 2. v. 10.

** Ibidem c. 12. v. 3. vsque 12.

*** 2. Petri. c. 1. v. 21.

XXIII.

Argumentum praescriptionis ex antiquissima, & continua traditione omnium Patrum & Doctorum Ecclesiae; quo etiam usus est Augustinus Lib. 1. de Trinitate c. 4. scribens: "Omnes, quos legere potui, qui ante me scripserunt de Trinitate, quae Deus est, diuinorum librorum veterum, ac nouorum Catholici tractatores hoc intenderunt secundum Scripturas docere, quod Pater, & Filius, & Spiritus sanctus vnicus, eiusdemque substantiae inseparabili aequalitate diuinam insinuent vnitatem."

XXIII.

Nunquam profecto ab institutione, & Professione christiana abfuit doctrina de Patre, Filio, & Spiritu sancto: non enim ignorari decebat eos, quibus in solemnitate Baptismi fidem dare debebat omnis Christianus. — Postquam vero Arianī &c. occasionem dedissent cogendi Concilii Nicaeni & aliorum deinceps, explicatiores fidei formulae editae sunt hae: *Tres esse in vna indiuisaque substantia Personas, Patrem ingenitum, Filium vnigenitum ac consubstantialem, & Spiritum sanctum, qui a Patre* (contra Macedonianos) *Filioque* (contra recentiores Graecos) *procedat*. — His itaque catholicorum Patrum definitionibus, & Scripturarum supra citatis testimoniis nititur, quidquid orthodoxi Theologi de Personarum in Deitate differentia, characteribus, & proprietatibus differunt legitime. "Qui autem plura istis inquirat, & perscrutari cupit, male obtemperat dicenti, ne nimium sis sapiens, ne obstupescas. Nam quae fide tradita sunt, haec non humana sapientia, sed auditu fidei percipienda sunt." S. Athanas. ep. ad Serap.

Pars II.

De Creatione, & Creaturis praecipuis.

XXV.

Rerum omnium, quae existunt, primas Origines a Deo pendere, ipsumque esse Creatorem omnium, quae siue in coelo, siue in terra sunt, visibilibus, & inuisibilibus, id & sacrae litterae clare statim ab initio perhibent, & Symboli fidei catholicae primus articulus satis expressum habet. Intelligimus autem heic per creationem *productionem rei ex nihilo*. Ex nihilo igitur mundum ad hanc adspectabilem formam eduxit omnipotens Deus, quod recte notauit pia Mater iuniorum Macchabaeorum exclamans: *Peto, nate, ut adspicias ad coelum, & terram, & ad omnia, quae in eis sunt; & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus. 2. Macch. c. 7. v. 28.*

XXVI.

Condedit autem Deus vniuersa haec *in principio*, id est, ab initio temporis, atque probabilius etiam eo ordine, quo singula primo facta esse recensentur a Mose Genes. c. 1. Enimvero narrationem hanc Mosis de sextiduo creationis opere historicam esse, ac in sensu, ut aiunt, litterali accipi debere, suadent, & euincere nobis videntur ea vel maxime, quae legimus Exodi c. 20. v. 11. & c. 31. v. 12. vsque 17.

XXVII.

De Scopo vero siue fine, quem in condendo hoc mundo constituerit sibi Deus, dum quaerunt Theologi; respondemus cum Apostolo: *Vt inuisibilia Dei per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciantur, sempiterna nempe virtus eius, & diuinitas ut gloriificetur a nobis.* — Praeterea & id animo concipere licet, voluisse Deum bonitatis suae fructum per creationem concedere omnibus, & singulis operibus suis; ut homo videns, & animaduertens, bona esse valde, quaecunque circumstant ipsum, ad celebrandam inde Dei benignitatem non minus, quam potentiam, & Maiestatem

excitetur quotidie. — Sed, & si quae occurrant, quorum vis, siue utilitas, & bonitas nondum sit explorata a nobis, censeamus potius, Deum ea excitasse, quo homines solertes in disquirendo eorum usu multiplici sese moderate exercerent, quam vt vilipendamus ea; atque quod, etsi domui nostrae non sint necessaria, vel utilia haec aut illa, per ea tamen compleatur huius Vniuersitatis integritas, quae multo maior est, & melior, quam domus nostra.

XXVIII.

Interest autem hominis, prae omnibus vt consideret semetipsum, atque vnde & qualis quantusue demum sit, probe scrutetur & indaget. — Moses quidem postquam ceterorum, quae sunt vel videntur in hoc orbe terraqueo, genesis, pro compendio accurate satis descripsisset, hominis tum denique, cui praecellentissimae inter ea, ac Deo maxime adpropinquantis creaturae originem magnifice depingit, vt in quo effigendo ac perficiendo Deus totus occupatus fuisse videatur. Lege Genes. c. 1. v. 26. vsque 29. & c. 2. v. 7. & 15. — Nullum itaque dubium superesse videtur, quin hominem perfectum in genere suo, atque omnibus necessariis & egregiis dotibus instructum fuisse, debeamus concipere tum, dum primo e manibus Dei prodiit haec viua ipsius imago.

XXVIII.

Duae vero praecipuae sunt primi hominis praerogatiuae: prior, quod non physice tantum, sed & moraliter bonus ac rectus is fuerit a principio: *Deus enim fecit hominem rectum*, * intellige iustum & sanctum; " nec nisi postquam mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, sanctitatem & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisit. ** Secundo impertitus est ei benignissimus Conditor immortalitatem etiam quoad corpus; id quod sufficienter innuitur Genes. c. 2. v. 16. 17. & c. 3. v. 3. & 19. tum & aperte docetur in Libro Sap. c. 2. v. 23. — ac demum ab Apostolo ad Rom. c. 5. v. 12. Merito igitur pronuntiauit Ecclesia, quod " Quicumque dixerit, Adam primum hominem mortalem factum, ita, vt siue peccaret siue non peccaret, moreretur " in corpore, non peccati merito, sed necessitate naturae, ana-

the-

" thema fit ". *** Quomodo autem hocce immortalitatis privilegium cum naturae hominis corporeae corruptibilitate stare potuisset, accurate satis explicat Augustinus L. 6. de Genesi ad Lit. c. 21. & 25. — Verbo, omni ea perfectione excelluisse credendus est primus homo, quae fuit & naturae humanae in virili iam aetate, & Consilio diuino consentanea.

* Eccle. c. 7. v. 30.

** Trident. Sess. 5. Can. 1.

*** Conc. Africae plenar. de anno 418.

XXX.

Beati ergo, ac a Deo suo undique protecti, atque ad meliora quaeque prouecti erant primi parentes nostri. — Quid ergo causae suberat, quod miseros genuerint nos filios suos? — Mox supra notauimus ex Libro Sapientiae, quod *inuidia Diaboli mors intrinuerit in hunc mundum*. Aliud ergo praeter homines, rationalium creaturarum genus iam tum erat in mundo, acutius ingenio, per quod fallebatur homo, sed maleuolum utique? — Vere; at non omne & totum, aut ex natura sua tale: quia omnia, quae fecerat Deus (sine quo factum est nihil, quod factum est, seu existit) ab initio bona erant, & quidem bona valde. Videamus, quid de horum Entium natura & actionibus cognoscere detur.

XXXI.

Equidem Moses nullam de eorum Creatione mentionem facit, quod mundi forte adspectabilis rationem potiore habuerit in primis Geneseos Capitibus: statim tamen postea, & non infrequenter quorundam Spirituum meminit, qui ad hoc potissimum a Deo mundi Rectore adhibebantur, ut hominibus succurrerent, aut eis Dei voluntatem tanquam internuntii intimarent; vnde *Angelorum* nomine communiter nuncupari deinceps coeperunt. — Plura adhuc de iis tradit Psalmista, imo, quod sint Spiritus, ex Psalmo 103. v. 4. si conferatur cum Apostolo, ad Hebr. c. 1. v. 7. & 14. 2do quod naturae praestantioris sint, quam homo: Psalmo 8. v. 6. 3tio, quod ad religiosorum hominum custodiam & tutelam sint deputati: Psalmo 90. v. 11. & alia praeterea.

XXXII.

Illud denique certissime docent nos Scripturae, Angelos quosdam iam ab initio, nempe breui post creationem suam tempore peccasse, & ob id e statu felicitatis suae, in qua conditi erant, delapsos esse. Adferit id S. Petrus ep. 2. c. 2. v. 4. — & Iudas in ep. Cath. v. 6. atque ipse Saluator de Angelo nequam protestatur dicens: *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Io. c. 8. v. 44. Contra hunc itaque iuratum generis humani hostem vt vigilemus continuo, grauissime hortatur princeps Apostolorum, *quia, inquit, aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quaerens, quem deuoret.* ep. 1. c. 5. v. 8.

XXXIII.

Varias certe subpetere diabolo nocendi & insultandi nobis artes, sacrae Literae vtriusque paginae clare docent: & manifestam vim illis inferret, qui vbiq; pro daemone obsidente monbum naturalem hominis intelligi debere vellet. — Sed & arma siue praesidia, quibus contra hunc salutis nostrae inimicum nos defendamus, memorant, & exhibent nobis eadem sacrae paginae; fiduciam, puta, in Dei nos protegentis virtute, & vigilantiam, ac instantiam in orationibus.

XXXIII.

Hisce si se muniuissent Protoparentes nostri, nec desidiosa securitate torpuissent in medio Paradisi; handquaquam illi tentationi succubuissent, quae vna cum tristissimis Confectariis suis describitur Genes. c. 3. — Verene ergo, sciscitaberis, serpens decipit hominem, isque ob vnus fructus vetiti esum gratia Dei sui excidit, ac eo malorum deuenit cum vniuersa fobole sua, vt omnium hominum vsque hodie dentes obstupefiant exinde? —

Pars III.

De hominis Lapſu, ac Redemptoris promiſſione.

XXXV.

Quocunque nos vertamus, ſi tamen ſapere ad ſobrietatem velimus, verum eſſe deprehendemus, quod loco citato narrat ſacer historiographus de Lapſu primorum hominum, deque pediſſe-quis poenis peccati. Namque quamquam viri quidam celebratiſſimi totam Moſis de peccato Adae enarrationem poetice, ſive figurate adornatam fuiſſe, ipſumque ex *apologicis* nonniſi quibusdam Carminibus iſta excerpſiſſe, & efformariſſe contenderint: erant tamen, & ſunt etiamnum viri alii limati ingenii, acrisque iudicii, qui, quod praestet, Caput iſtud tertium Libri Geneſeos in literali potius, quam allegorico ſenſu accipere, egregie monſtrarunt, ac adſeruerunt conſtanter. — Atque vicerunt etiam, ex eo maxime,

XXXVI.

Quod rationem praecipuam, cur ad ſenſum improprium heic reſugerint, illi priores demonſtrare, immo ne probabilem quidem ſatis reddere quiverint hucusque. Voluerunt id nempe, ne ex primi hominis peccato iſtiusmodi vniuerſalem generis humani corruptionem, ſeu, quod idem eſt, *peccatum originale* admittere cogerentur. — Atqui Dogmatis iſtius Veritas ſtat & manet inconcuſſa hodieum. — Etenim vt ab eo incipiamus, quod omnibus notum eſt, vel eſſe poteſt: ſive historias, etiam antiquiſſimas, omnium populorum ac temporum quis explorauerit; ſive praesentem hominum progeniem intuearis; exempla vbique obuia habebis, quae demonſtrent, *vitioſum*, non tantum imperfectum, eſſe genus humanum. Quam foeda enim Superſtitio, quantaque vitae & morum corruptela fuerit apud omnes etiam cultiores nationes inde ferme ab exordio ciuitatis, graeci latini-que Scriptores ferme omnes loquuntur, & ſapientes inter eos homines multum ea de re conqueſtos fuiſſe reperimus. Legatur praeprimis Cicero Tuſcul. QQ. L. 3. c. 1. — Quisquis denique aut hominum ingeniis moribusque fingendis expoliendisque ope-

ram dederit, aut semetipsum attentius obseruauerit, multa vndique & quotidiana ferme reperiet argumenta, quae docent, plus curae laborisque impendendum esse, vt quis virtuti, quam vt vitio adsuefiat; citiusque huius quam illius semina adolescere, atque sponte sua celerius ad prauitatem delabi animum, quam eniti ad meliores sensus.

XXXVII.

Quae vero huius rei ratio? — Aut vnde demum communis huius vitiositatis origo & causa probabilius repeti potest, quam quia peccante primo homine, totius generis humani satore, vitium deinceps pro natura inoleuit? — Vel, prout explicatius habet Apostolus, quia *per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & — in quo omnes peccauerunt.* ad Rom. c. 5. v. 12. "Omnes ergo, qui ex Adamo oriuntur, in iniquitatibus concipiuntur, proavi sui damnatione collapsi" *. Nec quisquam mundus est aut aptus regno Dei (*nec infans vnus Diei*) nisi qui "renouatus baptismatis lauacro per Verbi virtutem ab originis nostrae peccatis atque auctoribus separatur." **

* S. Athanasius tom. i. pag. 108.

** S. Hilarius c. 10. in Math.

XXXVIII.

Sapienter autem id notauit & monuit Augustinus, "satis esse, quod modum, quo salua fiat anima paruuli, nouimus, etiamsi nunquam (plene saltem atque perspicue)" quomodo in malum illud inciderit, nouerimus" *. Credere ergo & profiteri oportet Dogma de transfusione peccati adamitici in omnes eius posteror; quodque propagatione id, non imitatione, unicuique proprium fiat: quum aperte id doceat Scriptura, & consentiens Patrum Traditio; atque expresse definitum sit ab Ecclesia **. Tametsi *quomodo* vno peccante peccatores constituti sint coram Deo omnes homines, haud explicare, immo nec intelligere perfecte possimus.

* Ep. 167. ad Hierony.

** Trident. Sess. 5.

XXXVIII.

XXXVIII.

Etsi vero Adam per istam praeuocationem suam non tantum sibi metipso nocuerit plurimum, ut qui "secundum corpus & animam per eam commutatus est in deterius" *; sed & totam propaginem suam similiter vitiauerit in se, tanquam in radice; non tamen benignissimum Numen deseruit hominem delinquentem: sed primo eiectionem pro meritis e paradiso ablegauit ad laboriosa poenitentiae opera, ut experimento iam disceret, quia malum est, reliquisse se Deum factorem suum: neque sine spe veniae dimisit eum, promittens *semen ex muliere* futurum, quod conterere debeat serpentis inimici caput. Genes. c. 3. v. 15., ipsumque adleuiare & *consolari ab operibus manuum suarum in terra, cui maledixit Dominus*. Genes. c. 5. v. 29.

* Trident. Sess. 5. Can. 1.

XXXX.

Quum autem iterum corrumpere homines vias suas; & nec Diluuii horribili exemplo satis eruditi posteriores eorum pergerent in viis pessimis Patrum suorum; in longanimi tamen misericordia sustinens eos Deus, elegit *Abraham virum magnum* inter illos, *cui non est inuentus similis in fide*. * Et ad hunc promissiones multo clariores factae sunt de venturo Redemptore Generis humani, a quo benedicendae forent omnes Nationes terrae. Vide Genes. c. 12. v. 3. & c. 18. v. 18. — *Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius; benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus* (vide Genes. c. 26. v. 4.) — & Testamentum hoc etiam confirmauit (Genes. c. 28. v. 13. & 14.) super Caput Iacob. **.

* Ecclesi c. 44. v. 20.

** Ibidem. v. 24. & 25.

XXXI.

Porro hic ipse Nepos Abrahae quum iam iam impleri cerneret, ea saltem ex parte, promissiones Patrum suorum, quod numerosam haberet prolem, & filios filiorum suorum videre potuerit & amplecti; praesentes tangens, futura prospiciens prae-
uidere

uidere meruit, ex *Iudae* posteritate prodituram mundi salutem, quam etiam omnes Gentes expectarent. Vide Genes. c. 49. v. 10.

XXXII.

Quid deinceps per *Mosen* praedixerit Deus de Caractere venturi Messiae, iam supra, inter Dogmata fundamentalia §. XVIII. & XX. notauimus. Illud adhuc addendum, totam quasi legem *Mosis* praefigurasse melioris & perfecti Mediatoris Deum inter & homines dispensationem; quod frequens est argumentum Apostoli, praesertim ad Coloss. c. 2. v. 16. & 17.

XXXIII.

David etiam Rex Israelis potentissimus, & Vates ipse celeberrimus promissionem rursus acceperat iuramento firmatam, quod ex Domo & familia sua nasciturus sit Saluator mundi. Vide Psalmum 88. v. 30. & 37. & psalmum 131. v. 11.: quos textus si conferas cum dictis Angeli apud Lucam c. 1. v. 32.: nullum tunc amplius dubium de magno filio *David*, quis iste fuerit, remanebit.

XXXIV.

Surrexit deinde *Isaias* Propheta magnus & fidelis in conspectu Dei, qui Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lugentes in Sion; * spe nimirum certa data, mansuetis & contritis corde fore adhuc salutem in Israel, quae & inde extendatur ad omnes gentes. Legantur huius Prophetiae Capita 9. 11. 12. atque item c. 60. vsque 63.

* Ecclci. c. 48. v. 25. & 27.

XXXV.

Sed quis singula speciatim recenseat Prophetarum oracula de aduentu Iusti illius, qui restaurare debebat vniuersa in coelo & in terra? — Deficeret certe nos tempus, si quae *Psalmista*, *Ieremias*, *Daniel*, *Aggaeus*, *Zacharias*, *Malachias* ediderunt in hanc rem vaticinia, accuratius recensere deberemus, & singillatim vnumquodque. Illud ergo heic notasse sufficiat, praecipua eorum tempus etiam determinasse, ac quasi digito demonstrasse Dies, quois Saluator mundi aduenire in hanc terram debuerit.

Pars

Pars IIII.

De Aduentu Messiae: & catholica de Incarnatione
Verbi Doctrina.

XXXXVI.

Aduenit etiam tempore, quo praedixerat Deus per os Prophetarum suorum, Messias Redemptor noster, Deus idem & homo: *Verbum enim Caro factum est.* Ioan. c. i. v. 14. — natus est ex *Virgine*: Isa. c. 7. v. 14. & Math. c. i. v. 18. ac Lucae c. i. v. 34. &c. Atque editus in lucem apud *Bethlehem*, Mich. c. 5. v. 2. & Math. c. 2. v. 6. — Praecursorem habuit Ioannem Baptistam, qui de se ipso veraciter aequae ac humiliter professus est: *non sum ego Christus, sed medius is vestrum stetit* *, iam tum, in persona nimirum Iesu Nazareni, qui post poenitentiam, praedicauit regnum coelorum, Math. c. 3. v. 7. sanauit omnes infirmitates hominum, Math. c. 4. v. 23. &c. talemque per omnia se gessit, vt merito praedicarent de eo, qui aderant, ac viderant opera ipsius: *Propheta (ille) magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitauit plebem suam.* Luc. c. 7. v. 17.

* Ioan. c. i. v. 20. & 26.

XXXXVII.

Qui autem inuiderant ei, post multas passim structas infidias, communi tandem Consilio decreuerunt: *Quia expedit, vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota Gens pereat.* Prophetia quidem haec erat, vt adfirmat Euangelista eodem loco, Io. c. ii. v. 51. At hac interim seposita, quamque nec cogitauerant machinantes, sententia erat execrabilis, & nefanda prorsus. Fecerunt tamen: & mediante discipulo perfido, qui vendidit eum triginta argenteis, vide Zach. c. ii. v. 12. & Math. c. 26. v. 15. tollentes per importunitatem suspenderunt eum in ligno, & impleuerunt omnia, quae adhuc scripta erant de eo, *Psalm*o 21. & *Isaiae* c. 53. — in suam vtique ipsorum ruinam! — Velum enim templi scissum est, & ablatum ab eis Sacerdotium &c.

XXXXVIII.

At ipsi nihil horum curantes aut animaduertentes, fredebant adhuc in mortuum: *munierunt quippe Sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus*, Math. c. 27. v. 66. — Ac tum demum, quasi praeclaro facinore diligentissime perfuncti abierunt. — Deus autem, qui noluit Sanctum suum videre corruptionem, non dereliquit animam eius in inferno. Psal. 15. v. 10. Sed tertia hic Ipse die per virtutem Diuinitatis suae resurgens ex mortuis, & adparens ac loquens de regno Dei non omni iam amplius populo, sed testibus praeordinatis a Deo, Act. Apost. c. 10. v. 41. dixit eis: quoniam sic scriptum est; & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die, & praedicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Luc. c. 24. v. 46. & 47.

XXXXVIII.

Et Dominus quidem Iesus, postquam loquutus est eis, assumptus est in coelum, & sedet ibi a Dextris Dei, Marc. c. 16. v. 19. nempe semper viuens ad interpellandum pro nobis: ad Hebr. c. 7. v. 28. vt & nos, qui credimus in eum, & sequimur vestigia eius, vitae aeternae haeredes efficiamur. 1. Petri c. 3. v. 22.

L.

Haec est historia Reparationis nostrae, & Summa fidei de Domino Iesu Christo: in qua tamen, vt vidimus, scandalizati sunt primo Iudaei, eo quod non aduerterint, Spiritum Dei per Prophetas suos priores quidem praenuntiasse eas, quae in Christo sunt, passionem; & tunc demum, ac posteriores, quas isti vnice ipectant, glorias veri Messiae sequi debuisse. 1. Petri c. 1. v. 11. — Gentiles autem stultitiam insuper reputabant ab initio, fidem & spem suam collocare in Crucifixo. ep. 1. ad Corinth. c. 1. v. 23. Videntes vero postmodum signa & virtutes, quas fecerant Apostoli in nomine eiusdem Iesu Crucifixi, cum admiratione & gaudio recipiebant & glorificabant Verbum Domini. Act. Apost. c. 13. v. 48.

LI.

Atque exinde diffuso per orbem vniversum Euangelio breui quidem crescebat, & augebatur quotidie credentium multitudo: at simul non deerant, quae praedictae fuerant, iam tum haereses, & Sectarum Conditores, circa ipsam Christi personam alios atque alios errores spargentes. Alii enim Christum purum hominem, natum ex Maria communi naturae ordine; alii eum hominem mere phantasticum; alii vnā in ipso, post incarnationem Verbi, naturam; personas alii duas duosque filios statuebant, & conturbabant fidelium simplicitatem his temerariis quaestionibus & contentionibus suis supra modum.

LII.

Praesto tamen aderat & Christus ecclesiae suae, fecitque, quod promiserat, excitans primo Ioannem Euangelistam, discipulum iam olim dilectum, qui tam Euangelio, quam epistolis suis exagitauit & confutauit primae & secundae blasphemiae Authores. Contra reliquos conclamarunt Episcopi congregati apud Ephesum, & Chalcedonem; vnde haec habetur fidei catholicae formula: " vt credamus & confiteamur, quia Dominus noster " Iesus Christus Dei filius — perfectus Deus, perfectus homo " fit, ex anima rationali & humana carne subsistens; nec tamen " propterea duo, sed vnus sit Christus; vnus autem non conuer- " sione Diuinitatis in carnem, sed adsumptione humanitatis in " Deum, vnusque non confusione substantiae, sed vnitae per- " sonae "

LIII.

Nouissime vero surrexerunt alii pseudo-doctores, inimici crucis Christi, cuius mysterium euacuabant, blatterantes, Christum non ad eluenda peccata nostra, vtque reconciliaret nos Deo in sanguine suo, passum mortuumque fuisse; sed ob id solum, vt doctrinae suae veritatem confirmaret: quum tamen & Prophetae & Apostoli, ac ipse Saluator contestentur nobis: quia, *quum posuisset Deus in eo iniquitates omnium nostrum, hinc oblatus est, quia ipse voluit; — percussus propter scelus populi sui; — cuius timore sanati sumus.* Isa. c. 53. — Et quia Deus Christum suum

proposuit propitiationem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiae suae, propter redemptionem praecedentium Delictorum: ad Rom. c. 3. v. 25. immo ad exhaustiunda peccata totius mundi. 1. Io. c. 2. v. 2. — Quoniam ipse profecto non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare redemptionem pro multis. Math. c. 20. v. 28. His itaque taliter confutatis cantemus nos, qui redempti sumus a Domino, in cordibus nostris canticum, quod descripsit Ioannes in Apocalypsi, c. 5. *Dignus es Domine accipere virtutem &c. quoniam redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu & natione.* v. 9. & 12.

De Veneratione Sanctorum, — Reliquiarum, — imaginum.

Appendix.

LIII.

Et Hic quidem praecipuum & necessarium est Religionis christianae obiectum, Deus & Dominus noster Iesus Christus: non tamen propterea culpandum est, aut quomodolibet improbandum decretum Ecclesiae, quo statuit: *"Bonum, & utile esse"* invocare etiam sanctos, qui cum Christo regnant in coelestibus; & ob beneficia impetranda a Deo per filium eius Iesum Christum Dominum nostrum (qui solus noster Redemptor & Salvator est) ad eorum quoque orationes, opem, auxiliumque confugere. Namque & Scriptura hoc idem non obscure commendat, & Patres etiam antiquissimi, quos certe de superstitione non audeas adculare, dictis ac factis comprobauerunt. His itaque cognitis, ait S. Chrysostomus hom. 2. in ep. ad Thessal., nec Sanctorum preces contemnamus, neque totum in illos proiciamus, sed oremus, ut etiam pro nobis precentur. — Nostram etiam facimus protestationem Muratorii scriptoris clarissimi ac solide pii, dum ait: *"Neque illos (coelites) putamus Deos, neque"*

que ut Deos sed ut Dei seruos colimus; neque ab eis veluti rerum in coelo arbitris beneficia poscimus aut speramus; sed quidem ad eos, si lubet, confugimus, ut ab unico bonorum omnium Largitore Deo per merita Christi eius filii nobis impetrent, quod nos tam facile ex nostris precibus sperare nequaquam auderemus". Tom. V. antiquitt. italic. Dissert. 1. alias 58.

* Trident. Sess. 25. Decr. 2. de inuocat. &c. Sanctorum.

LV.

Sacras *Reliquias* quod adtinet, docent cum Catholicis Protestantes, veris Sanctorum Reliquiis honorem deberi, & easdem iam in antiqua ecclesia honore adfectas fuisse. Videatur Iungii, Scriptoris nouissimi & Bibliothecarii hanouerani Dissertatio de Reliquiis. — Si quid itaque de eorum, quorum reliquiae circumferuntur aut exstant, vel sanctitate vel Martyrio certum habeatur; veneranda quidem sunt haec sacra Lypfana, quae viua olim fuerunt membra Christi, & templum Spiritus sancti, ab ipso ad aeternam vitam suscitanda & glorificanda; * non tamen profuso & immodico cultu, ait Mabillonius **, sed moderato.

* Trident. loco mox citato.

** De cultu ignot. Sanct. §. 21.

LVI.

Sacrarum autem *Imaginum* vsum, velut pro erudienda plebe, & omnium animis excitandis utilem, in ecclesiis retinendum esse, rite iudicauit Concilium moguntinum 1540. Dummodo (pergit) pastores nostri populum *adcurate* moneant, imagines non ad id proponi, ut adoremus & colamus eas; sed ut quid adorare aut colere, aut quarum rerum utiliter meminisse debeamus, per imagines recordemur". — Selectis quoque terminis conceptum est, quod hoc in argumento docet Concilium Tridentinum *, scilicet: "imagines Christi, Deiparae Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis praesertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem imperiendam esse; non quod credatur *in esse* aliqua in iis Diuinitas vel

” vel *Virtus*, propter quam sint colendae; vel quod *ab eis sit*
 ” *aliquid petendum*, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda: —
 ” sed — quod iis Dei per Sanctos Miracula & salutaria exem-
 ” pla oculis fidelium subiiciuntur, vt pro his Deo gratias agant,
 ” ad *Sanctorumque imitationem* vitam moresque suos componant,
 ” excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, qui tam
 gloriosus est in Sanctis suis. — Faxint pastores nostri, vt hae tam
 salutare & caute doctrinae, ac monita Matris Ecclesiae redi-
 gantur ad praxin: Aut si praxin a Theoria tantopere, atque rite
 etiam, quod frequenter adserunt, distare arbitrantur, ipsi se de-
 fendant! —

* Sessione, & Decreto citato.

LVII.

Denique, si qui forte adhuc haereant in conciliandis Patribus
 Synodorum Francofurt. & Parisinae, cum illis Niepenae secun-
 dae; legant, quae scripsit Mabillonius ad Saeculum 4. de Actis
 Sanct. Ord. S. Bened. Nempe, vt obseruat num. 32. huius
 ” discriminis causa petenda est tum ex nouitate controuersiae,
 ” qua incipiente contentiones amplius feruere solent: tum ex
 ” diuerso hominum ingenio, quorum alii quidem aequiores, alii
 ” vero magis praecipites in diuersa feruntur; alii aduersariorum
 ” sententiam inique aestimant, exprimuntque.”

Pars V.

De Regno Christi, quod est Ecclesia.

LVIII.

Posteaquam Deus, Domini nostri Iesu Christi Pater gloriae —
 ipsum constituit ad dexteram suam in coelestibus, supra omnem
 principatum & potestatem & virtutem & dominationem, & omne
 nomen, quod nominatur in hoc seculo, siue in futuro: — etiam
 omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput supra om-
 nem

*nem Ecclesiam, * tam quae ex gentibus, quam quae ex circum-*
cisione vocata & adunata seruiert & adhaeserit ei in fide & cha-
ritate; charitate, inquam, illa, quam is solam genuinam agnoscit
dicens: Si diligitis me, mandata mea seruare: & qui habet man-
*data mea, & seruat ea, ipse est, qui diligit me. ** —*

* Ad Ephes. c. 1. v. 17. 20. vsque 23. **

** Ioan. c. 14. v. 15. & 21. ***

LVIII.

Non solum autem, quae mandauerat ipse, custodienda prae-
 cepit nobis; sed &, quum Apostolos suos eadem, qua pollebat
 ipse, autoritate miserit ad regendam & instruendam ecclesiam
 suam *: quibus & alibi dixit: *qui vos audit, me audit ***: quum-
 que iidem mandata dirigerent ad vniuersos fideles (non vtique
 usurpatione aliqua, sed potestate diuinitus sibi tradita, prote-
 stantes & dicentes: *visum est Spiritui sancto, & nobis:*) ***.
 Quid ex his omnibus iam inferamus, quaeso, nisi quod idem Deus
 & Dominus noster potestatem *legislatiuam* non minus, quam *iud-*
iciariam contulerit primo Apostolis, Ecclesiarum per vniuer-
 sum orbem conditoribus, tum & eorum legitimis successoribus
 ad eundem finem, atque in omne aeuum: quia certe decreuit
 vigere ecclesiam suam vsque ad consummationem seculi. ****

* Vide Ioan. c. 20. v. 21.

** Luc. c. 10. v. 16.

*** Act. Apost. c. 15. v. 28. & 41. — & c. 16. v. 4.

**** Math. c. 28. v. 20.

LX.

Porro distribuit prouidentissimus Dominus potestatem hanc
 sacram & summam inter discipulos suos non sine ordine *hierarchi-*
co: ac primo " vt Capite constituto schismatis tolleretur occasio",
 S. Petro *Primum* bis contulit * tam iurisdictionis, quam honoris.
 Tum reliquis quoque Apostolis omnibus eandem dedit potesta-
 tem ligandi & soluendi **, remittendi peccata & retinendi ***.
 Neque his stantibus dubitare fas est, quin tam Successores Petri,
 Ro.

Romani Pontifices, Primatum, quam ii Apostolorum ceterorum, Episcopi nempe nostri legitime vocati & ordinati prouinciam a Christo acceperint, & teneant vsque hodie, docendi & regendi ecclesiam, quam adquisiuit sanguine suo.

* Math. c. 16. v. 18. & 19. — ac Ioan. c. 21. v. 15. & c.

** Math. c. 18. v. 18.

*** Ioan. c. 20. v. 23.

LXI.

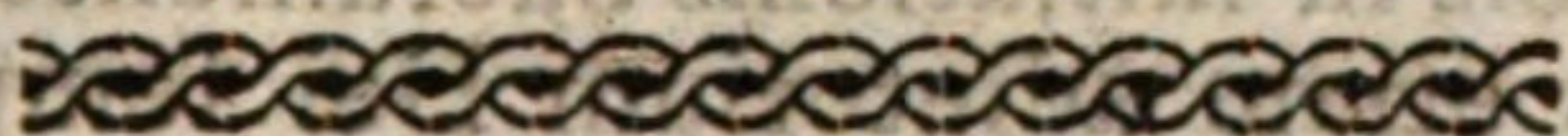
Tertium Ordinem in hierarchia (Iurisdictionis) tenent *Presbyteri*, quos Curatos nominamus; post quos *Diaconi*, & ipsi diuinitus ad ministerium sacrum ecclesiae instituti leguntur Act. Apost. c. 6. — His itaque, praecipue Episcopis & Pastoribus nostris, tanquam a Christo praepositis subesse & obedire oportet vnumquemque fidelem, in iis, quae sunt ad Deum, & ad salutem animae ac directionem spiritualem; quoniam ipsi ex Dei ordinatione *peruigilant, quasi rationem pro animabus nostris reddituri* *. Et quum abs dubio probe ii, semperque meminerint verborum Domini, Marci c. 10. v. 42. vsque 46.; imperium nempe sacrum Legi illi fundamentali ab ipso Christo posita inniti, quae in dilectione consistit, seu in desiderio & conatu continuo, fratris sui felicitatem promouendi, non cum vlllo ambitu dominationis; — ne gementes, sed cum gaudio hoc faciant, curemus.

* Ad Hebr. c. 13. v. 17.

** Vberior de his omnibus praeceptio Iuri ecclesiastico propria est.

Pars VI.

De adplicatione Salutis per Christum nobis partae.

Sectio I.

De Gratia Christi.

LXII.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quem dixit Dominus paulo ante passionem suam ad Discipulos suos, hortans eos: *Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a SEMETIPSO, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis: ego sum vitis, vos palmites. Igitur si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & ARESCET &c. QUI autem MANET IN ME, & ego in eo, hic FERT FRUCTUM multum: — QVIA SINE ME NIHIL POTESTIS FACERE.* —* Ecce Systema, in compendio, doctrinae de gratia ad mentem & textum illius, qui est Author & Dispensator gratiarum Dominus noster Iesus Christus. Vnde cum ecclesia catholica sequentia inferimus.

* Ioan. c. 15. v. 4. 5. & 6.

LXIII.

Imo: "Neminem posse per naturae suae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere: siue euangelicae praedicationi (quae prima gratia vocationis externae est:) "consentire, & ad Christum per pium credulitatis affectum primo accedere, absque gratia excitante & praeueniente ipsius Saluatoris, & illuminatione ac inspiratione Spiritus sancti": dicente Domino eodem loco: *non vos me elegistis, sed ego elegi vos.*

* Conc. Araus. II. Can. 5. & 7.

LXIII.

2do: Deum esse, qui post fidem iustificat impium " per cha-
 " ritatem, quae diffunditur in cordibus nostris, non per volunta-
 " tis arbitrium, quod est in nobis, sed per Spiritum sanctum,
 " qui datus est nobis in initiationis Sacramento *: Atque his ipsis
 " renatis & sanctis etiam adiutorium Dei semper esse imploran-
 " dum **: vt cum eo, quae Deo sunt placita, possint implere ***.
 Christus namque est iterum, qui *posuit nos, vt eamus, & fructum*
adferamus, & crescamus in eo: atque per ipsum Pater coelestis
omnem, qui fert fructum, purgat eum, vt fructum plus adferat.
 Ioan. c. 15. v. 2. & 16.

* Citatum Concil. Can. 17.

** — — — —. Can. 10.

*** — — — —. paulo ante finem.

LXV.

" Multa quoque, confiteamur, Deus facit in homine bona
 " per decursum vitae, quae non facit homo: nulla vero facit
 " homo bona, quae non Deus praestet, vt faciat homo *. Di-
 " uini quippe muneris est, cum & recte cogitamus, & pedes
 " nostros a falsitate & iniustitia continemus; quoties enim bona
 " agimus, Deus in nobis atque nobiscum, vt operemur, ope-
 " ratur **.

* Loco citato Can. 20.

** Ibidem Can. 9.

LXVI.

Denique *confidimus, quia qui cepit in nobis opus bonum,*
perficiet usque in diem aduentus sui: ad Philipp. c. 1. v. 6.: ipse
enim curat & facit, vt fructus noster maneat. Ioan. c. 15. v. 16.
 Neque vero quis " magnum illud & speciale usque in finem
 " *perseuerantiae* donum aliunde habere potest, nisi ab eo, qui
 " potens est eum qui stat, statuere, vt perseueranter stet, & eum
 " qui cadit, restituere ". * — Haec est igitur vera & humilis
 Confessio, qua contra antiquos recentioresque Pelagianos cum
 Patribus Africanis in Concilio plenario, anno 418 habito, con-
 stanter

stanter profiteamur: " Gratia Dei per Dominum nostrum Iesum
 " Christum non solum ad cognoscendam, verum etiam ad facien-
 " dam iustitiam nos *per adus singulos* adiuuari, ita, vt sine
 " illa nihil verae sanctaeque pietatis habere, cogitare, dicere,
 " agere valeamus ".

* Trident. Sess. 6. cap. 13. & Can. 16. ac 22.

LXVII.

Est autem hoc tam necessarium gratiae prorsus gratuita
 Donum definiente S. Augustino " *inspiratio sanctae dilectionis, vt*
 " *cognita sancto amore faciamus* ". * Nempe " vt innotescat,
 " quod latebat, & suaue fiat, quod non delectabat (verum bonum)
 " gratiae Dei est, quae hominum adiuuat voluntates " **. Quo-
 modo autem gratia isthaec nostram adficiat voluntatem, & con-
 sensum operetur in ea; nondum definitum legimus. — Sufficiat
 nobis cum Augustino adnotasse, quod " Deus interna atque oc-
 " culta, mirabili & ineffabili potestate operetur in cordibus ho-
 " minum non solum veras reuelationes, sed etiam bonas volun-
 " tates per inspirationem flagrantissimae & luminosissimae chari-
 " tatis; quae facit, vt lex impleatur, vt natura liberetur, ne
 " peccatum dominetur *** ". — Id solum inter Dogmata recen-
 setur adhuc, quod non sit interioris gratiae in hoc statu naturae
 lapsae, vt nunquam ei resistatur, quod etiam maerens & lugens
 seipsum vnusquisque facile concesserit.

* Contra duas epist. Pelag. L. 4. num. 11.

** Idem S. Doctor L. 2. de peccat. merit. c. 17. num. 26.

*** De Gratia Christi c. 24.

LXVIII.

Dum vero vltcrius inquiritur, quae & quanta sit dispensatio
 gratiae? — respondemus imo: *Gratiam* quidem *orationis* iustis
 omnibus haud denegari, per eamque illos validiores & vberio-
 res gratias ad vincendas tentationes, & ardua quoque praecepta
 adimplenda inuocare posse, ac sperare debere; id indubium prorsus
 nobis videtur. Vt enim nihil commemoremus de iteratis to-

ties Domini monitis: *Petite: — Et quidquid petieritis, credite, quia accipietis, Et euenient vobis: Marci c. ii. v. 24. &c.* De-cretorium habemus textum dilecti inprimis Christi Discipuli dicen-tis: *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam ha-bemus ad Deum: Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo; quo-niam mandata eius custodimus, Et ea, quae sunt placita coram eo facimus. 1. Ioan. c. 3. v. 21. & 22.* — Augustinus etiam pro-testatur dicens: "praecepto admonitum est liberum arbitrium,
" vt quaereret Dei donum: quod quidem sine suo fructu prorsus
" admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis; vt addi
" sibi quaereret, vnde quod iubebatur, impleret"*. "Deus
" enim (vti ex eodem argumentantur Patres Tridentini**) "im-
" possibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis,
" & petere, quod non possis; & adiuvat, vt possis. — Nec se-
" mel iustificatos gratia sua deferit, nisi ab eis prius deferatur".

* De grat. & lib. arbit. c. 18.

** Sessione 6. cap. 11.

LXVIII.

Quin immo credamus, nulli hominum, qui quidem gratiae interioris recipiendae capax fuerit, denegari auxilium & lumen supernum, quo ad fidem, iustificationem & salutem sese dispo-nere queat. * *Deus enim vult omnes homines saluos fieri, Et ad agnitionem veritatis venire. Oremus ergo, obsecremus, postu-lemus pro omnibus hominibus, non tantum, vt tranquillam vi-tam agere heic nobis liceat**; sed praecipue, vt diuinae gra-tiae participes effecti saluemur in aeternum, id deprecemur pro inuicem***: quia hoc bonum est Et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus****.* — Hic sit & effectus pariter ac medium maiorum iugiter & meliorum desuper Charismatum obtinendorum; humilis nempe & assidua per-merita Redemptoris nostri oratio ad Patrem coelestem, qui diues est in misericordia, & dat affluenter petentibus se.

* Siehe Schwarzhuebers Religions-Handbuch. 2. Band. Seite 382.

** 1. ad Timoth. c. 2. v. 1. 2. 4.

*** Epist. Iacobi c. 5. v. 16.

**** Cit. ep. 1. ad Timoth. c. 2. v. 3. & 6.

Sectio

Sectio II.

De Sacramentis.

LXX.

Fontès gratiarum vberissimi sunt nouae Legis Sacramenta, siue signa illa externa, quae ex institutione Christi vim habent sanctitatis tum indicandae tum efficiendae. Horum primum est *Baptisma*, seu ablutio per aquam sub inuocatione Patris & Filii & Spiritus sancti; per quam multa mirabilia Deus operatur in nobis, testante Apostolo *, quod *hōc lauacro in verbo vitae regeneremur & renouemur in Spiritu, qui effunditur ibi in nos abunde, ut iustificati gratia ipsius haeredes efficiamur Dei Patris, cohaeredes autem filii eius Iesu Christi, & templum Spiritus sancti.*

* Ad Titum c. 2. v. 5. 6. & 7.

LXXI.

Alius quoque praeclarus est effectus Baptismi, cuius gratia potestas quaedam spiritalis in anima nostra imprimitur, vnde eorum participes reddimur, quae fidei populo communia sunt. Tessera nempe haec est & nota, qua ab infidelibus discriminamur, ac ciuitatis christianae iure donamur, quamque *caracterem* scholae communiter appellant: cuius tamen veritatem non proletarii scriptores, sed praeclarissimi Patres tradiderunt nobis.

LXXII.

Siue autem per immersionem, siue per infusionem, vel adspersionem quis tinctus fuerit, valide baptizatus est; dummodo aqua naturalis, & ea forma adhibita fuerit, quam exprellit ipse Dominus Math. c. 28. v. 19. ad obiectionem vero ex Actis Apostolorum respondemus cum Facundo hermianensi *: "dum Apostolos baptizasse legimus in nomine Iesu; hoc insinuare voluit sacer historiographus, quod baptismo nouo fuerint baptizati primi Christiani, non in baptismo Ioannis, neque in aliis Baptismis iudaici ritus pluribus. Ceterum illis sacratis verbis, a Domino ipso constitutis, id est, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus

” tus sancti, quod vñ fuerint etiam Petrus & Paulus, nullatenus
” dubitare fas est ”.

* Lib. I. p. 22.

LXXIII.

Alius scrupulus motus est de Paedobaptismi valore: sed continuo occurrit Origenes paedagogus inter Christianos celeberrimus adseuerans: ” Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit, ” etiam paruulis Baptismum dare *. Recentiores vero in hac parte nouatores egregie confutauit sanctus Bernardus, inter alia sic conquerens: ” Paruulis Christianorum Christi intercluditur vita, ” dum Baptismi negatur gratia, nec saluti propinquare sinuntur, ” Salvatore licet pie clamante pro eis: *Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos.* — ” dignum nempe est, & ad Dei ” spectat benignitatem, vt quibus fidem aetas denegat propriam, ” gratia prodesse concedat alienam. Nec enim Omnipotentis ” iustitia propriam ab his putat exigendam fidem, quos nouit ” propriam (personalem) nullam habere culpam ” **. Paucis: Ecclesia nunquam non censuit, ” etiam paruulos baptizandos esse, ” vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contra- ” xerunt ” ***.

* Lib. 5. in c. 6. epist. ad Rom.

** Serm. 66. in Cant. & ep. 241. item Tract. ad Hug. c. 9. num. 9.

*** Conc. Trid. Sess. 5. Decreto de pecc. origin. n. 4.

LXXIII.

Et ob hanc ipsam causam, summam nempe huius Sacramenti necessitatem, ad mundandos nos ab operibus mortuis & reuniendos cum Deo viuo & vero, Christus Dominus non tantum in obuiio communique elemento illud instituit; verum etiam non vnius ordinis viros eiusdem constituit ministros, sed alios ordinarios esse iussit, alios ex delegatione: immo placuit, vt facilior pateat ad salutem aditus, potestatem hanc urgente mortis periculo mortalium nemini denegare.

LXXV.

LXXV.

Quibus autem in re non posset haec vnda salutaris adplicari, declaravit nihilominus salutem adhuc posse competere; si fide integra & charitate perfecta *nomen Domini inuocauerint*: ad Rom. c. 10. v. 13. Aut, "qui pro Christi confessione moriuntur, tantum id eis valeat ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis". *

* S. Augustinus L. 13. de Ciuit. Dei. c. 7.

LXXVI.

Vt fidem, quam in Baptismo suscepimus, constanter etiam teneamus, & intrepide inter ipsas persecutiones, qualescunque demum aliquando ingruerint, profiteamur, Christus aliud adhuc Sacramentum instituit, quod ab effectu *Confirmationem* dicimus: per hoc enim gratiam illam corroborantem nos recipere credimus & confidimus, qua olim Apostoli in Die Pentecostes repleti & obfirmati indubitanter prodierunt ad euangelizandum Iesum, & hunc crucifixum; quamque paulo post ii ipsi neophytis impertiebantur per impositionem manuum suarum, & orationem. Vide Act. Apost. c. 8. v. 14. vsque 18.

LXXVII.

Hoc itaque Apostolorum exemplo edocti impositionem manuum vna cum Chrismatione, quam constans & luculenta Patrum Traditio pariter adhibendam esse nos docet, quo plenus & integer huius Sacramenti effectus habeatur, materiam sacrae Confirmationis adaequatam nouimus. — Formam vero, haec apud Latinos verba: "Signo Te signo Crucis &c. & apud Graecos: "Signaculum domi Spiritus sancti": esse censemus.

LXXVIII.

Officium denique Sacramentum isthoc administrandi solis Episcopis proprium esse, idem, cuius mox meminimus, exemplum Apostolorum, tum & Patrum Traditio, cuius in hoc Dogmate partes potissimae sunt, docet: quamuis ministerium istud etiam Presbyteris secundi ordinis delegari posse monimenta ecclesiastica ostendant.

LXXVIII.

LXXVIII.

Tertium Sacramentum *Eucharistiae*, a primaria institutionis circumstantia sic dictum, etiam *sanctissimum* Sacramentum verissime compellamus; eoquod non tantum gratiam conferat & operetur copiosam ac multiplicem in eo, qui digne illud suscipit, sed & ipsum in se vere & substantialiter contineat Gratiae ac Sanctitatis Authorem Deum ac Dominum nostrum Iesum Christum. — Proh quantum mysterium! — Atque idem ipsum, propter cuius ad credendum difficultatem multos ex discipulis Iesu abiisse retro, & iam non cum eo ambulasse, observauimus supra *: neque nunc minus eandem diffitemur. — Ast quum perstiterit in adseueratione sua diuinus Magister, & iureiurando adtestatus sit, dicens: *Amen amen dico vobis, quia . . . Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, &c. ***. Quumque testantibus ceteris tribus Euangelistis, ac Paulo Apostolo idem Dominus nocte, qua tradebatur, in perpetuam suae mortis ac oblationis pro salute mundi memoriam impleuerit, quod ante promiserat, dicens post fractum panem: *Hoc est Corpus meum: ad Calicem: Hic est Sanguis meus: hoc facite in meam Commemorationem: **** — Quis disputare iam vltius audeat, etiam si sensus continuo repugnent? —

* Inter Dogmata Fundamentalia, §. XXII.

** Ioan. c. 6. v. 56. vsque ad 60. —
*** Math. c. 26. v. 26. — Marci c. 14. v. 22. — Lucae c. 22. v. 19. —
I. ad Corinth. c. 11. v. 23.

LXXX.

Neque regulae hermeneuticae aliud nos credere suadent; atque Patrum, sicut Apostolorum, constans perseueravit Traditio: quia *panis, quem ad altare frangimus & distribuimus in ecclesia, participatio Corporis Domini est: & Calix, cui benedicunt Sacerdotes nostri, communicatio sanguinis Christi est **: & participatio quidem ac communio non partialis aut symbolica, sed realis & integra.

* I. ad Corinth. c. 10. v. 16.

LXXXI.

LXXXI.

Namque " semper haec fides in Ecclesia Dei fuit, * statim
 " post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque
 " eius sanguinem sub panis & vini *specie* vna cum ipsius Anima &
 " Diuinitate existere; ita quidem, vt per eandem consecrationem
 " totius panis & vini conuersio fiat in substantiam corporis & san-
 " guinis Domini Iesu: quae conuersio, mirabilis vtique & singu-
 " laris conuenienter a sancta Ecclesia *Transsubstantiatio* appel-
 " lata est. **

* Videatur Schollineri Dissertatio de Eccles. orient. & occid. con-
 cordia in Transsubst. — Et Muratorii Dissertatio praenua in
 Liturg. rom. c. 13. & 14.

** Trident. Sess. 13. cap. 3. & 4. & can. 2.

LXXXII.

Porro in hac ipsa sacra actione, qua Presbyteri nostri ad aram
 panem & vinum offerunt, benedicunt, consecrant, frangunt, &
 participant, omnes rationes *Sacrificii* illius perfecti deprehendi-
 mus, quod in coena vltima Christus ipse, Sacerdos secundum or-
 dinem Melchisedech, primus omnium obtulit Deo Patri in reprae-
 sentationem cruenti illius sacrificii, quod altera die in ara crucis
 completurus erat per effusionem sanguinis sui in remissionem pec-
 catorum nostrorum.

LXXXIII.

Quumque id ipsum Sacrificium rememoratium secundum
 apertam Declarationem Saluatoris iuge debeat esse atque peren-
 ne, — *donec ipse rursus veniat*; atque iuxta Prophetiam Mala-
 chiae *in omni loco*, a solis ortu vsque ad occasum sit immolandum:
 nullum dubium superesse iam potest, quin eundem quoque apud
 nos sortiatur effectum *propitiationis*, quem habuit sacrificium
 Crucis.

LXXXIII.

Quisquis ergo " cum vero corde & recta fide, cum metu &
 " reuerentia contritus ac poenitens ad diuinum hoc, quod in Missa
 " (etiam illa, quam *privatam* vocant *) " peragitur Sacrificium,

"acceſſerit, miſericordiam conſequetur, & gratiam inueniet in
 "auxilio opportuno. Immo idem non ſolum pro fidelium uiuo-
 "rum peccatis, poenīs, ſatisfactionibus & aliis neceſſitatibus, ſed
 "& pro defunctis in Chriſto, nondum plene purgatis rite, iuxta
 "Apoſtolorum & antiquiſſimorum Patrum Traditionem, fidem-
 "que conſtantiſſimam vniuerſae Eccleſiae ** quae per orbem vbiq̃ue
 "diffuſa eſt, offertur ***.

* Concil. Trid. Seſſ. 22. cap. 6.

** Vide Bellarminum de Miſſa L. 2. c. 2. pag. m. 1435 & 1436. —

& Muratorium loc. cit. c. 16. & 17.

*** Trident. cit. Seſſ. cap. 2.

LXXXV.

Praecipuus vero & plenus ſanctiſſimi huius Sacrificii fructus
 "tunc demum prouenit pie adſtantibus, quando hi non ſolum ſpi-
 "rituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariftiae perceptione
 "communicauerint" *. Qui enim, inquit ipſe Dominus, *man-*
ducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, &
ego in illo **: Quo quid aliud ſignificare voluit, quam, quiſquis
 digne ad *Communione* acceſſerit, non iam gratiam per partes,
 ſed eius plenitudinem, quantamcunque recipere is poterit, indi-
 piſcetur, & adhaerebit Chriſto conſtanter. — Et vtique ex ipſis
 Symbolis, quibus res huius Sacramenti diuiniffima continetur,
 cognoscere datur; quia ad conſeruandam & iugiter innouandam
 virtutem coeleſtem in homine aptus & collocatus eſt nobis hic
 panis & vinum ſuſubſtantiale. Accede igitur, quod vehemen-
 ter cupit is ipſe, quem recipis; crede, manduca: & ambulabis in
 fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei.

* Trident. ead. Seſſ. c. 6.

** Ioan. c. 6. v. 57.

LXXXVI.

Neque eſt, quod timeas, dimidiatam tantummodo portio-
 nem Tibi obtingere, quod non & Calix, ſicut panis ſpecies porri-
 guntur fidei populo. Namque ob reuerentiam Sacramenti, non

in fraudem communicantium mos successive obtinuit in Ecclesia, usum Calicis suspendendi a Laicis * : " nec iam vilo pacto (post " repetitas toties Ecclesiae Declarationes) " salua fide dubitari " potest, quin alterius speciei communio sufficiat ad salutem ", praeuidente & adferente Domino : *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in aeternum ***. Et aliunde quiuis, non litigiosus contra praepositos ecclesiae, fateatur necesse est, " etiam sub vna " specie totum atque integrum Christum contineri, verumque Sa- " cramentum sumi " ***.

* Videatur Petrus de Marca in Dissert. select. eccles. Not. ad Cone. Claromont. pag. m. 266.

** Ioan. c. 6. v. 52.

*** Cone. Trid. Sess. 21. cap. 1. & 3.

LXXXVII.

Denique idem Christi corpus, quod verbis euangelicis a legitimo ministro prolatis semel sistebatur praesens, sub speciebus eucharisticis tamdiu manet & latet, quamdiu hae permanent incorruptae. Vnde & nos illud cum veneranda Patrum antiquitate adoramus prout, etiam *extra usum*; quidquid in contrarium vel Binghamus ex Hesychio, vel contra Muratorium Ernestius non admodum sobrie effutiuerint.

LXXXVIII.

Equidem post tot tantaque diuinae gratiae praesidia oportebat nos immaculatos custodire ab hoc saeculo; & postquam illuminati sumus fidei lumine in Baptismate, ac participes effecti Spiritus sancti in sancto chrismate, gustauimus etiam donum coeleste * ad mensam eucharisticam, omnino condecebat, perseuerare vsque in finem in omnibus iustificationibus Domini sine querella. — " Ast quum peruicacissimus hostis humani generis nunquam malitiae suae otium faciat: immo tunc maxime saeuat, " dum hominem sentit pene liberatum; — non scandalis, non " tentationibus deficiens: Deus quoque haec singula venena " istius prouidens, clausa licet ignoscentiae (primae) ianua, &

intinctionis ferrâ obstructa, aliquid adhuc patere permisit: collocauit in vestibulo *poenitentiam* secundam, quae pulsantibus patefaciat **.

* Ad Hebr. c. 6. v. 4.

** Tertullianus L. de poenit. c. 7.

LXXXVIII.

Constituit autem peccantibus dare veniam his conditionibus: si nempe reatum suum humiliter & sincere quis agnoscens, in compunctione cordis & amaritudine animae suae accedat ad sacerdotem, ac coram eo proprio se iudicio condemnans, sine ambagibus *confiteatur* omnia peccata sua, postulans & expectans ab eo tam modum poenitentiae vltioris, quam remissionis gratiam, nomine Dei ab eodem impertiendam. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus hanc (post Apostolos) Praepositis Ecclesiae tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem poenitentiae darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem rursus Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent: cui vtique operi incessabiliter ipse Saluator interuenit; nec vnquam ab his abest, quae ministris suis exequenda commisit S. Leo P. epist. 91.

LXXX.

Et ne quis magnificentius haec dicta putet, quam verius; obsecramus atque obtestamur omnem dubitantem de veritate huius Sacramenti, vt ipse per se adeat, & propriis lustret oculis nominatissimorum Patrum loca heic citata *: Tot enim sanctorum Doctorum illustria Testimonia & sibi videbuntur (sicuti Morino **, nobisque) duo haec euidentissime demonstrare: primum, semper creditum fuisse, absolutam illam peccata quaecunque remittendi & retinendi potestatem Ecclesiae *diuinitus* competere: alterum, Testimonia illa ex Euangelio secundum Mathaeum c. 16. & 18. atque ex Euangelio secundum Ioannem c. 20. perpetua in hunc vsque diem Ecclesiae Traditione hoc sensu fuisse intellecta & explicata: &

” & qui aliter intelligerent & explicarent, haereticorum Catalogo fuisse adscriptos ”.

* Tertulliani L. de poenit. c. 12. & in Scorp. c. 10. — Origenis homil. 2. in Levit. — Cypriani epist. 54. ad Cornel. — Firmiliani epist. ad Cyprian. — Paciani epist. ad Sympr. — Ambrosii L. 1. de poenit. c. 2. & 8. — Chrysostomi L. 3. de Sacerd. nouiss. edit. pag. 388. — Cyrilli Alexand. L. 12. in Ioan. — Gregorii M. homil. 26. in Euang. — & denique Graecorum etiam recentiorum, Simeonis Thessalon. Dialogo de Eccles. myst. — Gabrielis Philadelph. Lib. de poenit. — Hieremiae Constantinop. in resp. ad Wittenberg. Theologos pag. m. 90. & 241.

** De Sacram. poenit. pag. m. 8. num. VII.

LXXXI.

Vt quid ergo fidem Ecclesiae in hac parte dubiam reddere, quin eam in fontibus diligentius inquisuerint, & fideles perturbare conantur praecoces quidam & intemperantiores critici? — Num forte id eos tantopere offendit, quod pro remissione peccatorum suorum iubentur ad Sacerdotis pedes aduolui? — Audiant igitur, quid suaserint serui Naaman Domino suo: *Pater, aiunt, & si rem grandem dixisset tibi Propheta: (nobis autem ipse Dei filius) certe facere debueras: quanto magis, quia nunc dixit tibi: Lauare, (confitere, & ostende te sacerdoti) & mundaberis.* L. 4. Regum. c. 5. v. 13.

LXXXII.

Aut numne ” Sacramentum poenitentiae tanquam forum irae ” & poenarum, ex eo quis iure perhorrescat, quia ministri eius sacerdotes Domini pro qualitate criminum, & poenitentium facultate *salutares & conuenientes satisfactiones*, quantum quidem Spiritus & prudentia suggesserit, iniungere debeant? * — Heu quantum distamus a patribus nostris, primis Christianis; qui non tam propter voluptates seculi immodice haustas, sed propter non tolerata constanter acerbissima tormenta diuturnae & seuerae poenitentiae subdebantur! — Nos vero

vero vix modicas molestias & poenitentiae labores aegre feramus pro nostris excessibus? —

— Trident. Sess. 14. cap. 9.

— Cyprian. epist. 54. ad Cornel.

— Pacian. epist. ad Sympr.

— Chrysostom. L. 3.

LXXXIII.

Sed iam in aliam vertentes se partem, aiunt, per *indulgentias* & multas & magnas facile hodie exsolui, quod in poenam criminum anteactorum luere nos oporteret etiam post reconciliationem. — Respondemus cum Patribus Concilii Tridentini: utique " potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiae concessa fuit, eaque ceu diuinitus sibi tradita antiquissimis " etiam temporibus illa *via* fuit *: unde & nunc earum usus " christiano populo maxime salutaris, & sacrorum Conciliorum " autoritate comprobatus, ** in Ecclesia retinendus est ". —

Ast quum antiquissima illa documenta, ad quae heic prouocatur, nonnisi *vere poenitentibus* *** & satisfacere plane conantibus indulgentias adfignent, atque ii ipsi Patres conscripti " in concedendis indulgentiis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupiant, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina eneruetur ". **** Quis confessis solummodo, & non etiam satisfacere cupientibus atque conantibus, indulgentias prodesse posse & debere persuaserit sibi, vel aliis? — Finiamus rem paucis: earum nobis interuentu remittitur, quod possibilitas & infirmitas nostra haud obtinet, fidei tamen & deuotionis ardor exoptat. *****

* Vide S. Cyprianum L. de lapsis. pag. 98. in fine. — Dionysium Alexandr. apud Eusebium hist. eccles. L. 6. c. 42. — Basilium in epist. can. ad Amphilocho. can. 7. & 54. — Gregorium Nissenum, epist. item can. ad Letoium. can. 4. — Innocentium I. P. epist. ad Decent. c. 7.

** Concilium Ancyranum de anno 314. Can. 5. — Nicaenum I. Can. 12. — Carthaginense IV. anno 398. Can. 76. &c.

*** Id, quod etiam exprimitur hodie in omnibus Bullis indulgentiarum.

**** Conc. Tridentinum, continuata Sessione 25. Decret. de indulgentiis.

***** Siehe Schwarzhuebers Religions-Handbuch. 3. Band. Seite 216. 2c.

LXXXIII.

Poenitentiae complementum, & totius vitae humanae consummationum Sacramentum est illud, quod *extremam Vnctionem* dicimus; cuiusque singulas partes, una cum praeclaris effectibus, commemorat & explicat Iacobus Apostolus in epistola sua catholica c. 5. v. 14. & 15. ac nouissime Concilium Tridentinum Sess. 24.

LXXXV.

Neque scrupulum cuiquam moueat, quod non adeo copiosa de hoc Sacramento monumenta in Annalibus primorum seculorum occurrant: nam vt scite animaduertit Launoius, in singulari *Dissertatione de extrema Vnctione* Tom. 1. part. 1. pag. 455. huius rei non una potest assignari ratio. Et primum quidem, quia Vnctio haec non dabatur iis, qui publicam poenitentiam agebant; dum aegrotare visi sunt: neque qui variis agitati persecutionibus ad Ecclesiae vulnera, perueniebant: sed neque conferebatur iis, qui vitam cum virtute coniunctam, & a peccatis immunem egerant. Hinc, opinor, factum est, vt antiquorum Christianorum acta ritum hunc non passim exhibeant; quum inde poenitentes multi fuerint, quia lapsi non pauci; inde Martyres innumeri, in quos saeuitum est a tempore Neronis vsque ad Constantini imperium; inde denique homines multi vitae sanctimonia excelluerint. Sed omnino caue, ne ex hoc Vnctionis infirmorum vsu rariore usum nullum colligas: vt quod genus esset sophisticae fuliginis; quaeque perspicuis Originis, Victoris Antiocheni, Innocentii, & Gregorii PP. &c. Testimoniis mala fide adaspergeretur.

LXXXVI.

Aliam quoque obiectionem, quod sanitas corporis non tam frequenter & patenter ad huius Sacramenti perceptionem subsequuta legatur, praeccludimus ex S. Augustino*: "Totum, inquit, quod salutaribus agitur Sacramentis, *magis* ad spem futurorum bonorum, quam ad retentionem vel adeptionem praesentium pertinet".

* In Enchirid. c. 66.

LXXXVII.

LXXXVII.

Quos haecenus obseruauimus, Ministros a Christo fuisse designatos, & Dispensatores ordinarios Mysteriorum Dei, Episcopos, vel etiam Presbyteros, hos quoque ad haec sacra Ministeria digne & rite obeunda eo ritu initiari, qui vere *sacramentalis* sit, docemur tum e Scriptura, tum ex traditione, ac perpetuo sensu & doctrina Ecclesiae. Enimuero Paulus & Barnabas ipsi in primis impositione manuum & oratione in opus, ad quod diuinitus vocati sunt, ordinati leguntur in Actis Apostolorum c. 13. v. 2. & 3. Tum in singulis, ad quas perexerunt, Ecclesiis constituerunt eadem actione Presbyteros, & orauerunt super eos *: per quod gratiam, eamque sanctificantem collatam fuisse, ea aperte euincunt, quae in epistolis suis ad Timotheum ** perscripsit idem Doctor gentium.

* Act. Apost. c. 14. v. 22.

** I. ad Timoth. c. 4. v. 14. — & 2. ad eund. c. 1. v. 6. & 7.

LXXXVIII.

Quum ergo in constitutione Episcoporum ac Presbyterorum signum sensibile (impositionem manuum) cum oratione, ceu Verbo sacramentali iunxisse, eoque Spiritus sancti gratiam contulisse legamus ipsos Apostolos; nunquid non Episcopatus, ac Presbyteratus, atque ob easdem rationes etiam Diaconatus * veri Sacramenti, quod in genere *ordinem* dicimus, rationem habent? —

* Vide Act. c. 6. v. 6.

LXXXVIII.

Inde etiam discimus, Episcopos esse huius Sacramenti Ministros. Apostoli enim, quorum Episcopi successores sunt, sacra ordinatione Diaconos condecorabant, & in Ecclesiis constituerunt Presbyteros: ac Paulus Timotheum, & Titum episcopali dignitate exornabat; quibus etiam mandat, vt constituent rursus alios, & ordinent Presbyteros *. Denique ex perpetua Ecclesiae praxi & consuetudine nulli vnquam licuit, in ordinibus sacris, praesertim hierarchicis, ministrare, qui non ab Episcopo initiatus fuisset.

* Ad Titum c. 1. v. 5. & I. ad Timoth. c. 5. v. 22.

Matrimonium, quod Christus Dominus ad primaeuam institutionem reducendo, vnius viri cum vna coniunctionem perpetuam & indissolubilem esse declarauit, Paulus Apostolus etiam *Sacramentum* esse pronuntiat, ac probat, non tantum noto illo commate: " Sacramentum hoc magnum est &c. ": sed toto contextu epistolae suae ad Ephesios c. 5. versu 22. vsque 33.

CL.

Accedit huic argumento SS. Patrum, & Ecclesiarum omnium Graecae, Latinae, atque Orientalium in hodiernum vsque diem constans professio, qua matrimonium iis adnumerant mysteriis, quae sub externis sensibilibusque Symbolis arcanum & spiritua-lem effectum continent, siue quae Sacramenta proprie dicuntur, & sunt.

CII.

Quod vero ipsis Episcopis disuasit sapientissimus Pontifex Benedictus XIII. " ne quaestionem de Ministro huius Sacramenti definiant " *: id multo magis nobis dictum esse putamus. Et si liceret, aliquam proferre sententiam, non tamen iam libet, & vacat nobis. Sufficit, quod Benedictio sacerdotalis, cuius iam primi Patres & viri apostolici meminerunt, nunquam non sit praemit- tenda Christianorum nuptiis: sic enim omnia, quae ad Sacramen- ti huius integritatem, aut si mauis, valorem exigere possunt, in tuto sunt posita.

* De Synod. dioeces. L. 8. c. 13. §. 9.

** Quae ad impedimenta adtinent, ea aut Ius ecclesiasticum, aut Theologia moralis, siue pastoralis sibi vendicant.

CIII.

Septem igitur sunt nouae Legis Sacramenta, " quae non eo- rum fide aut meritis, a quibus ministrantur, nec eorum, quibus ministrantur, constant, sed propria sanctitate atque veritate propter eum, a quo instituta sunt, male vtentibus ad perniciem, bene vtentibus ad salutem proficiunt " *. Atque ex his tria,

Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quod caracterem imprimant, reiterari non possunt.

* S. Augustinus L. 4. contra Cresc. c. 16. n. 19.

Sectio III

De Iustificatione, & bonorum operum merito.

CIII.

Ex vberrimis gratiae actualis Donis, & noui Foederis Sacramentis gratiam illam adquirimus, & in ea crescimus, quam e primario suo effectu *sanctificantem*, ex natura sua *habitualement* dicunt Theologi: quaeque recte ita describitur: Est Charitas per Spiritum sanctum diffusa in cordibus eorum, qui iustificantur, ipsisque inhaerens, per quam signati Spiritu promissionis sancto efficiuntur diuinae naturae confortes.

CV.

Contingit autem haec sanctificatio, haec naturae diuinae participatio, docente Ecclesia *, hoc modo & ordine: " vt primo
" ab eo statu, in quo nascimur filii primi Adae, filii irae, in statum gratiae & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam, Iesum Christum Saluatorem nostrum, transferamur: — in tantum, vt ex iniustis efficiamur iusti, ex inimicis amici & haeredes Dei secundum spem vitae aeternae . . . Vnde *Iustificatio* nostra non est sola peccatorum remissio, sed & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae & donorum . . . Ipsius vero iustificationis causae sunt sequentes: finalis est gloria Dei & Christi, ac vita nobis communicanda aeterna: efficiens misericors Deus est, qui gratuito nos abluit & sanctificat per Spiritum sanctum, qui est pignus haereditatis nostrae: meritum autem, dilectissimus Unigenitus suus, Dominus noster Iesus Christus, qui propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificatio-

nem

” nem emeruit: instrumentalis causa est primum Sacramentum
 ” Baptismi, quod est Sacramentum *fidei*, *sine qua* nulli unquam
 ” contigit iustificatio: demum unica formalis causa est Iustitia
 ” Dei, non qua ipse iustus est, sed qua *nos iustos facit*; — qua-
 ” que non modo reputamur, sed vere iusti nominamur & sumus,
 ” iustitiam in nobis recipientes unusquisque suam; — Dum
 ” nempe Charitas Dei per Spiritum sanctum diffunditur in cor-
 ” dibus nostris. — Neque enim nisi ad fidem spes accedat, &
 ” praecipue Charitas, perfecte uniremur cum Christo, aut cor-
 ” poris eius vivum membrum efficeremur” ac templum Spiritus
 sancti: quae tamen omnia verissime praedicantur de quo-
 cunque, qui iustificatus est a Deo. — En! quam *pretiosa*, &
 vere *maxima Dona donavit nobis* Pater coelestis *per Iesum*
 Christum Dominum nostrum **; quaeque satis sollicitè custodi-
 re vix possumus.

* Trident. Sess. 6. c. 4. & 7.

** 2. Petri c. 1. v. 4.

CVI.

Quippe, quod ad cautellam nostram probe notemus, thesau-
 rum istum in vasis fictilibus circumgestamus, ” eundemque non
 ” modo infidelitate, per quam radix salutis nostrae, fides amitti-
 ” tur, sed etiam quocunque alio (non quidem *veniali*, quod, ex
 ” natura sua tale, vere datur; attamen) ” mortali peccato
 amittimus, * & totum quantum possumus! — Tum vero
 quid consilii, aut unde damnum tam grande refarciamus? —
 Iam supra diximus, (Thesi 88.) quod ” qui accepta iustifica-
 ” tionis gratia per peccatum eiusmodi exciderunt, rursus iusti-
 ” ficari poterunt, secundam arripientes post naufragium tabu-
 ” lam, poenitentiam ” **: siquidem ea sedulo, atque per
 omnia, uti oportet, fuerint perfuncti.

* Idem Concilium Sess. cit. cap. 15.

** — — — cap. 14.

CVII.

" Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam
 " gratiam perpetuo conseruauerint, siue amissam recuperaue-
 " rint, proponenda sunt verba Apostoli, haec: *abundate in*
 " *omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in*
 " *Domino* * : — *non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur ope-*
 " *ris vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine eius* **.
 " Atque ideo bene operantibus vsque in finem, & in Deo
 " sperantibus proponenda est vita aeterna, non minus tanquam
 " gratia filiis Dei per Iesum Christum misericorditer promissa,
 " ac tanquam *merces ex ipsius Dei promissione* bonis ipsorum
 " operibus & meritis fideliter reddenda . . . Quum enim ille
 " ipse Christus Iesus tanquam Caput in membra, & tanquam
 " vitis in palmites, in ipsos iustificatos virtutem iugiter in-
 " fluat; . . . nihil iam iisdem amplius deesse credendum est,
 " quo minus plene illis quidem operibus, quae in Deo sunt
 " facta, diuinae legi pro huius vitae statu satisfecisse, & vi-
 " tam quoque aeternam suo tempore, si quidem in Gratia per
 " Deum decesserint, vere promeruisse censeantur . . . Illud
 " vnicum adhuc addendum venit contra superbos & inquietos
 " homines, quod licet bonis operibus in ipsis sacris litteris
 " multum ponderis ad sublimitatem aeternae gloriae adtribu-
 " tum legatur; nemo tamen propterea Christianus in se ipso
 " vel confidere, vel gloriari possit, & non in Domino: vtpo-
 " te cuius tanta est erga homines Bonitas, *ut eorum velit esse*
 " *merita, quae sunt ipsius Dona* *** — Haec est catholica
 de iustificatione & merito, quam in compendium contraximus
 ex Concilio Tridentino, doctrina.

* 1. ad Corinth. c. 15. v. 58.

** ad Hebr. c. 6. v. 10.

*** ^{conc. trid.} ~~conc. trid.~~, Sess. eadem. cap. 16.

Pars VII.

De fruitione Salutis per Christum partae, post vitae
humanae exitum.

CVIII.

Haec denique est conditio vitae humanae, quod ferius aut citius mortem debeamus oppetere omnes; quia *statutum est hominibus semel mori* *. Ast non propterea deiicitur animus Christiani, qui, dum vixit, non quaesivit quae sua sunt, sed quae Iesu Christi. Talis enim, etiamsi morte praeoccupatus fuerit, & si etiam quaedam de terrena inhabitatione ei maculae adhaeferint, sperat in misericordia Dei sui, & in precibus Ecclesiae matris, quas fundere consuevit, iam a temporibus Apostolorum, pro dormientibus in fide & pietate, usque modo **; quia sic liberabitur e domo carceris, & quandoque *salvus erit, sic tamen, quasi per ignem*. 1. ad Corinth. c. 3. v. 15.

* ad Hebr. c. 9. v. 27.

** Vide Natalis Alexandri hist. eccles. Secul. quart. Dissert. 45. propos. 2.

CVIII.

Si vero iustus coram Deo inuentus is fuerit, & mundus totus; sic peregrinabitur ex hoc corpore, ut *quantocytus* sit ad Dominum peruenturus *: — & non tantum in refrigerio ibi, sed in gaudio, & in domo Patris sui exultabit anima eius in Deo salutari suo *interim*, donec & corporis sui societate rursus potita ad *completam* pertingat beatitudinem.

* Vide 2. ad Corinth. c. 5. v. 1. vsque 9.

CX.

Et profecto *veniet hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt,*

in

in resurrectionem vitae, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii *: quam Anastasin iam olim Iob sanctus in spiritu praevidens protestatus est dicens: Scio, quod Redemptor meus vivit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne MEA videbo Deum meum, quem visurus sum EGO IPSE . . & non alius: reposita est haec spes mea in sinu meo. c. 19. v. 25. & 26.

* Ioan. c. 5. v. 28. & 29. CXI.

Post haec ecce veniet Dominus in sanctis millibus suis — cum potestate magna & maiestate, utpote in gloria Patris sui — & omnes angeli eius cum eo — facere iudicium contra omnes, — & dare unicuique secundum opera sua: atque ideo congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, — & statuet oves quidem a dextris suis, haedos autem a sinistris: — & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium; & tunc laus erit, — & gloria & honor & pax omni operanti bonum, & vita aeterna iis, qui quaesierunt incorruptionem: iis autem, qui non adquiescunt veritati, & operati sunt iniquitatem, ira & indignatio, & tribulatio & angustia sempiterna: quoniam non est acceptio personarum apud Deum. — Ita testantur de consummatione seculi, & de iudicio extremo tum ipse venturus Iudex Christus Dominus *, tum Apostoli eius, Paulus **, & Iudas ***.

* Math. c. 24. v. 30. & c. 25. v. 31. &c. — Luc. c. 21. v. 27.

** I. ad Corinth. c. 4. v. 5. — & ad Rom. c. 2. v. 6. vsque 12.

*** In Catholica sua v. 14.

CXII.

Itaque post sententiam a diuino Iudice prolatam ibunt hi (impii) in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam: uti iterum adseueranter pronuntiat fidei nostrae Author & Consummator Christus Iesus, Math. c. 25. v. 46. & adtestantur similiter fidei praecones, quod, qui non obediunt Evangelio, poe-
nas

*nas dabunt in interitu aeternas **, & *fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum ***. — Neque aliud suggeritur nobis consilium, aut patere ostenditur effugium ab hac horribili vindicta & ira offensi Numinis, quam vt amodo vsque ad mortem *vigilemus, oremus*, Marci c. 13. v. 33. & 37. & *abnegantes impietatem, ac secularia desideria sobrie, & iuste, & pie viuamus in hoc seculo*. ad Titum c. 2. v. 12.

* 2. ad Theſſal. c. 1. v. 8. & 9.

** Apocal. c. 14. v. 11. — vide etiam c. 20. v. 10.

CXIII.

Sic enim ſecure expectare poterimus beatam ſpem & aduentum gloriae magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, *qui reformabit corpus humilitatis noſtrae, configuratum corpori claritatis ſuae **; & conſedere faciet ſecum in coeleſtibus: vbi torrente voluptatis ſuae potabit nos; quoniam in ipſo eſt fons vitae, & in lumine eius videbimus lumen, Pſalm. 35. v. 9. & 10. quod nunc quidem ex parte vident, & in aenigmate, omnes qui credunt, & diligunt Deum; tunc autem facie ad faciem. 1. ad Corinth. c. 13. v. 9. & 12. & quum adparuerit ipſe Sol iuſtitiae, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum, ſicuti eſt. 1. Io. c. 3. v. 2.

* Ad Philipp. c. 3. v. 21.

CXIII.

Quo igitur tanto perfruamur bono, eoque in aeternum beatificemur pleniffime; non deficiamus vnquam, ſed abundemus nunc in omni opere bono, & creſcamus in eo iugiter: Quoniam vnusquisque *PROPRIAM* mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem: 1. ad Corinth. c. 3. v. 8. & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet * vitam, & gloriam immenſam in ſecula ſeculorum, Amen.

* 2. ad Corinth. c. 9. v. 6.

In omnibus glorificetur Deus.

nam habuit in interitu naturae * Et sicut tormentorum co-
 ram aeternis in secula seculorum ** — Neque aliud suggerit
 nobis consilium, aut patere ostendit effugium ab hac horribili
 vindicta & ira offendi Numinis, quam ut amodo vapore ad mor-
 tem vigilemus, oramus, Marti c. 13. v. 33. & 37. Et adnegantes
 impietatem, ac secularia desideria Jobis, & iuste, & pie vivamus
 in hoc seculo. ad Titum c. 2. v. 12.

* 2. ad Thimoth. c. 1. v. 8. & 9.
 ** Apocal. c. 14. v. 11. — vide etiam c. 20. v. 10.

CXIII.

Sic enim secute expectare poterimus beatam spem & ad-
 ventum glorie magni Dei, & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui
 reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori
 claritatis suae; & conledere faciet locum in coelestibus: ubi
 torrente volutatis suae potabit nos; quoniam in ipso est fons
 vitae, & in lumine eius videbimus lumen, Psalm. 37. v. 9. & 10.
 quod nunc paucis ex parte vident, & in aeternitate, omnes
 qui credunt, & diligunt Deum; tunc autem facie ad faciem.
 1. ad Corinth. c. 13. v. 9. & 12. Et dum apparuerit ipse solus
 illis, facies ei vivemus: quoniam videbimus eum, facti est. 1. 10.
 c. 3. v. 2.

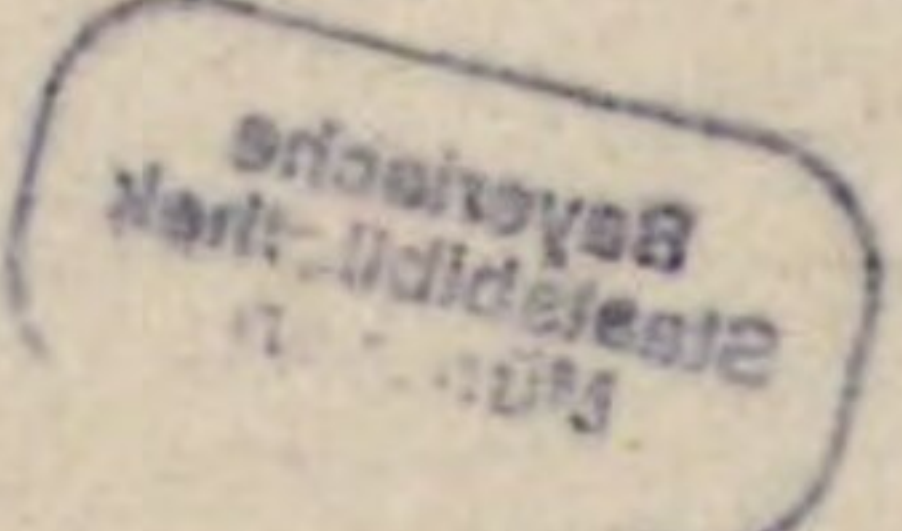
* Ad Philipp. c. 3. v. 21.

CXIII.

Quo igitur tanto perficiamus bono, eoque in aeternum bea-
 tificemur plenissime; non desistamus viximus, sed abundemus
 nunc in omni opere bono, & crelemus in eo iugiter: Quoniam
 universasque PROPRIAS mercedem accipiet secundum suam la-
 borem: 1. ad Corinth. c. 3. v. 8. Et qui seminat in benedictione
 sua, de benedictionibus & metetur vitam, & gloriam immortalam
 in secula seculorum. Amen.

* 2. ad Corinth. c. 9. v. 6.

In omnibus glorificetur Deus.

Moser, Coelestin

Dogmata theoretica religionis christiano-catholicae

Straubinga 1786

4 Diss. 3411,21

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10963869-3

VD18 15080684-001